

Nr 205.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegiet; given Stockholms slott den 31 mars 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegiet *dels* för senare hälften av år 1916 med, förutom vad redan vid 1915 års riksdag är medgivet, två adjungerade ledamöter, tre extra notarier, ytterligare två extra tjänstemän i första lönegraden, avsedda för tjänstgöring å kammarkollegiets advokatfiskalskontor, ett extra skrivbiträde i andra graden och två extra skrivbiträden i första graden, *dels ock* för år 1917 med tre adjungerade ledamöter, en extra arkivarie, fyra extra notarier, ytterligare två extra tjänstemän i första lönegraden, avsedda för tjänstgöring å advokatfiskalskontoret, ett extra skrivbiträde i andra graden och två extra skrivbiträden i första graden, på *extra stat* för år 1917 under sjunde huvudtiteln bevilja ett anslag av högst kronor 69,275, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av anslaget disponera högst 17,950 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars
1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
 VON SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet statsrådet Vennersten anförde:

Med anledning av uti särskilda skrivelser den 30 september och 22 december 1915 utav kammarkollegiet gjorda framställningar i fråga om tillfällig förstärkning av arbetskrafterna hos ämbetsverket har Kungl. Maj:t under punkt 6 av sjunde huvudtiteln i den till riksdagen den 14 januari 1916 avlåtna statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition i ärendet för ytterligare förstärkning av kammarkollegiets arbetskrafter på extra stat för år 1917 beräkna ett belopp av 69,500 kronor.

Jag anhåller nu att ånyo få anmäla detta ärende och torde därvid först få redogöra för innehållet, så vitt nu är i fråga, i oförmälda skrivelse av den 30 september 1915.

I berörda skrivelse har kammarkollegiet — med erinran att kollegiet i underdånig skrivelse den 30 september 1914 gjorde framställning om förstärkning av arbetskrafterna hos ämbetsverket genom anställande under åren 1915 och 1916 av, bland andra, en adjungerad ledamot, en extra arkivarie och en extra notarie — vidare yttrat huvudsakligen följande.

Kammar-
kollegiets
skrivelse den
30 september
1915.

Till stöd för framställningen i nämnda hänseenden hade åberopats den under de senare åren inträdda och alltjämt fortgående ökningen i kollegiets arbetsbörda och den därav förorsakade ökning i antalet balanserade ärenden; det hade tillika framhållits, hurusom dåmera börjat stark tillströmning av ärenden, föranledda av vissa under senare åren utfärdade författningar.

I sistnämnda avseende erinrades särskilt om de många ärenden angående nya lönerogleringar för prästerskapet och andra frågor, som stodo i samband med 1910 års lagstiftning i avseende å prästerskapets avlöningsförhållanden. Vidare påpekades, att till följd av de genom kungl. kungörelsen den 24 juli 1914 vidtagna förändringar i kungl. förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister en ökad tillströmning av ärenden angående jordregistret vore att förvänta, ävensom att den jämnväl förekommande tillströmningen av ärenden rörande frälseräntor visserligen gjorde sig i övervägande grad kännbar för vederbörande arkivarie, men dock bidroge i ej ringa mån att öka arbetsbördan för kollegiets ledamöter.

Oberoende av den ökning i kollegiets arbetsbörda, som var följden av nyss angivna förhållanden, hade emellertid antalet dittills under år 1914 inkomna ärenden visat en stegring av sådan omfattning att, såvitt kollegiet kunde finna, kollegiet tvivelsutan komme att vid årsskiftet stå inför en balans betydligt större än den vid årets början varande.

I betraktande av angivna förhållanden fann kollegiet oundgängligt att erhålla biträde under hela år 1915 av en adjungerad ledamot.

Kollegiet ansåg väl önskvärt, att den adjungerade ledamoten erhöile samma hjälp i sitt arbete, som åtnjötes av de ordinarie ledamöterna, nämligen biträde av en notarie och en amanuens; men med hänsyn till given anmaning att vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av 1915 års riksdag iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen läte sig göra, fann kollegiet sig förpliktadt att avstå från tanken att anhålla om anslag till en extra amanuens till hjälp åt den begärda adjungerade ledamoten.

Beträffande behovet av förstärkning av arbetskrafterna hos kollegiet under år 1916 framhöll kollegiet, bland annat, hurusom det kunde ifrågasättas, om icke under någon del av sistnämnda år ytterligare en adjungerad ledamot, vare sig med eller utan biträdande notarie, skulle visa sig oundgänglig för prästlöneärendenas handläggning.

Enligt kungl. brev den 24 november 1914 medgavs, bland annat, att hos kollegiet finge under tiden från 1915 års början intill den 1 juli samma år anställas en adjungerad ledamot och en extra notarie.

I enlighet med lönerogleringskommitténs tillstyrkan i ett den 26 februari 1915 avgivet yttrande föreslog Kungl. Maj:t 1915 års riksdag i proposition nr 133 att för anställande hos kollegiet av, bland annat, en adjungerad ledamot och en extra notarie under tiden från och med den 1 juli 1915 till 1916 års utgång på extra stat för år 1916 anvisa visst belopp, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1915 disponera en del av anslaget.

Framställningen i fråga bifölls av riksdagen.

Vid avlåtande av den omförmälda underdåniga skrivelsen den 30 september 1914 hade kollegiet beräknat, att kollegiet under förra delen av år 1915 skulle, med den adjungerade ledamotens tillhjälp, medhinna handläggningen av dels de förslag till nya prästerliga löneregleringar, vilka skulle ersätta de 110 stycken äldre löneregleringar, som förfölle den 30 april 1916, dels ock de kollegiet, enligt 3 § 2 stycket i lagen den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde och om ersättning därför, tillhörande frågor om fastställelse av fastighetsavgifter för sådana församlingar, varest äldre lönereglering skulle upphöra den 30 april 1915.

Emellertid hade det visat sig att, trots arbetets påskyndande genom vidtagande av särskilda åtgärder, arbetet med ifrågavarande ärenden icke kunde medhinnas inom behörig tid, och hade kollegiet förty funnit sig nödsakat att i underdånig skrivelse den 15 maj 1915 hos Kungl. Maj:t göra framställning om bemyndigande för kollegiet att under en tid av högst en och en halv månad förordna särskild person att i egenskap av adjungerad ledamot biträda kollegiet med handläggning av ärenden angående prästerliga löneregleringar och i samband därmed stående frågor.

Enligt kungl. brev den 28 maj 1915 hade sist omförmälda framställning bifallits, därvid tillika förordnats, att ersättningen till den adjungerade ledamoten skulle utgå av det i kollegiets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning m. m.

Av det lämnade bemyndigandet hade kollegiet begagnat sig under den medgivna tiden av en och en halv månad.

Då kollegiet i skrivelsen den 30 september 1914 uttalade, att det kunde ifrågasättas om icke under någon del av år 1916 ytterligare en adjungerad ledamot, vare sig med eller utan biträdande notarie, skulle visa sig oundgänglig för prästlöneärendenas handläggning, hade detta skett under antagande att kollegiet skulle komma att till förra delen av år 1916 erhålla rådrum för avgivande av utlåtanden över förslagen till det stora antal löneregleringar, som vore avsedda att träda i tillämpning den 1 maj 1917. Detta antagande hade emellertid visat sig icke riktigt. De kungl. remisser, kollegiet fått mottaga å förslag till löneregleringar tillhörande 1917 års serie, hade innehållit befallning för kollegiet att efter vederbörandes hörande inkomma med underdåniga utlåtanden före vissa dagar år 1915 eller, beträffande ett fåtal ärenden, före vissa dagar i början av år 1916.

Kollegiet, som alltså såg sig ställt inför skyldigheten att under år 1915 till handläggning företaga, förutom den då snart slutbehandlade 1916 års serie, ytterligare 1917 års än mera omfattande serie löneregleringsförslag, hade funnit sig icke kunna fullgöra samma skyldighet med mindre kollegiet för viss tid under år 1915 erhöles biträde av ytterligare en adjungerad ledamot och av ytterligare en extra notarie. Till följd därav och på grund av närmare angivna skäl hade kollegiet föranletts att i underdånig skrivelse den 11 juni 1915 göra framställning om anställande hos kollegiet under tiden från och med den 16 augusti intill 1915 års slut av ytterligare en adjungerad ledamot och en extra notarie.

Enligt kungl. brev den 9 juli 1915 hade berörda framställning bifallits; och skulle den adjungerade ledamoten och extra notarien tillkommande ersättning av statskontoret förskottsvis utbetalas.

Den i skrivelsen den 30 september 1914 gjorda framställningen hade även

innehållit begäran om anställande hos kollegiet under viss tid av en biträdande arkivarie och ett lantmäteribitråde.

Framställningen i denna del grundade sig på det betydligt ökade arbete, som genom omförmälda kungörelse den 24 juli 1914 pålagts kollegiet med avseende å arbetet för jordregistret, en ökning, som huvudsakligen föranleddes av den förändrade lydelsen av § 27 i förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister och bestode däri, att den väsentligaste delen av det ofta mycket tidsödande utredningsarbete, som erfordrades för prövning av de under 1) och 2) i paragrafen omförmälda, förste lantmätarne åliggande anmälningar, dåmera tillika med själva prövningen av dessa anmälningar förlagts till kollegiet.

Kungl. Maj:t — som till en början för tiden till den 1 juli 1915 lämnat medgivande till anställande hos kollegiet av det äskade lantmäteribiträdet, men där- emot icke, såvitt samma tid anginge, beviljade framställningen om anställande av en biträdande arkivarie — hade, efter löneregleringskommitténs hörande, i förenämnda proposition, nr 133, framlagt förslag om anvisande jämväl av de medel, som för anställande under tiden från och med den 1 juli 1915 till 1916 års utgång av en extra arkivarie vore erforderliga. Denna framställning hade bifallits av riksdagen.

I avseende på den arbetsfördelning, som vidtagits med anledning av anställan- det hos kollegiet av förenämnda två adjungerade ledamöter, meddelade kollegiet följande.

De vid 1915 års början diarieförda prästlöneregleringsärendena — vilka enligt gällande föreskrifter tillhörde kollegiets fjärde rotel — hade fördelats sålunda att åt den då förordnade extra föredraganden överlämnats större delen och återstoden kvarstannat å fjärde roteln. Enligt vad i underdåniga skrivelsen den 15 maj 1915 närmare angivits, hade ett antal sådana ärenden jämväl, för ärendenas desto större fortskyndande, föredragits av den ledamot, som under en stor del av året uppe- hållit generaldirektörsbefattningen. Sedan på grund av kungl. brevet den 28 maj 1915 kollegiet erhållit biträde under en och en halv månad av ytterligare en adjunge- rad ledamot, hade denne sysselsatts med handläggning av lönereglerings- och där- med sammanhängande ärenden. Enahanda hade förhållandet varit med den adjun- gerade ledamot, som förordnats enligt kungl. brevet den 9 juli samma år.

De av jordregistrets uppläggande föranledda ärenden — vilka ärenden enligt meddelade bestämmelser tillhörde första roteln — hade av särskilda skäl ansetts tills vidare böra till handläggning överlämnas till kammarrådet Klockhoff, vilken vore ordinarie föredragande å andra roteln. För att bereda honom en därav på- kallad lättnad i handläggningen av de till hans ordinarie föredragning hörande ären- den hade föredraganden å första roteln övertagit vissa till andra roteln hörande mål, i sammanhang varmed skyldigheten att handlägga ärenden angående frälse- räntor, vilka ärenden likaledes fördes å första roteln, överflyttats på vederbörande extra föredragande.

Till följd av den äskade hastigare handläggningen av löneregleringsärendena av 1917 års serie hade, emot vad ursprungligen varit avsett, den först förordnade adjunkten likasom ock de senare förordnade adjunkterna varit urständsatta att biträda med avarbetande av uppkommen arbetsbalans inom andra grupper av ären- den än de nu nämnda.

För att bli va i stånd att behörigen uppehålla sin ämbetsverksamhet hade

kollegiet funnit oundgängligen nödigt att under år 1916 erhålla förstärkning i sina arbetskrafter utöver den, som redan blivit för samma år beviljad.

Denna förstärkning påkallades dels av de tillströmmande ärendena rörande prästerliga löneregleringar och därmed sammanhängande ämnen samt angående jordregisterfrågor, dels ock av den stigande arbetsbalansen hos kollegiet.

Kollegiet hade redan i skrivelsen den 30 september 1914 angivit såsom möjligt att ämbetsverket åtminstone under någon del av år 1916 skulle behöva biträde, utöver vad i skrivelsen begärts, av ytterligare en adjungerad ledamot, vare sig med eller utan biträdande notarie, varjämte framhållits att den adjungerade ledamot, varom då gjordes framställning, i själva verket hade behov av biträde av icke blott en notarie utan även en amanuens.

Likasom kollegiet vid avfattande av sina framställningar i skrivelsen den 30 september 1914 utgått från antagandet att kollegiet skulle komma att till förra delen av år 1916 erhålla rådruum för avgivande av utlåtanden rörande förslagen till det stora antal löneregleringar, som vore avsedda att träda i tillämpning den 1 maj 1917, hade kollegiet beräknat, att ämbetsverkets utlåtanden över förslagen till det ännu större antal löneregleringar, som skulle börja tillämpas från och med den 1 maj 1918, skulle behöva avgivas först under förra delen av år 1917, och att alltså erforderliga anslag för de arbetskrafter, som krävdes för dessa ärendens handläggning, ifrågakomme först under år 1917. Den snabbare handläggning, som i avseende å 1917 års serie löneregleringsärenden påkallats genom de därom avlätna kungl. remisser, syntes emellertid givetvis komma att påfordras jämväl för 1918 års serie ärenden; endast ett ringa fåtal sådana ärenden hade dittills inkommit, men remisserna därå innehölle föreläggande för kollegiet att före den 1 oktober 1916 avgiva underdåniga utlåtanden. I viss mån hade kollegiets arbete alltså förskjutits, och finge antagas komma att än vidare förskjutas, så att behovet av de krafter, som efter kollegiets beräkning skolat bliva erforderliga först under år 1917, gjorde sig gällande redan för år 1916.

I föregående framställningar hade kollegiet framhållit, hurusom varje löneregleringsärende toge mycken tid i anspråk för såväl utredning och den på föredraganden ankommande handläggning som för expeditionens uppsättning och justering. Den under år 1915 vunna erfarenheten hade ytterligare bestyrkt detta om-döme. I sådant hänseende kunde särskilt framhållas, hurusom på grund av löneregleringsförslagen icke sällan påkallades tidsödande undersökningar angående boställens eller andra lönetillgångars uppkomst och beskaffenhet och om den rätt, varmed sådana lönetillgångar innehades av präst, om befintligheten av donationer, om vissa områdens samhörighet med pastorat, om pastoratsdels ställning såsom självständig församling eller såsom del av församling, om enskildes — på patronatsrätt eller andra omständigheter grundade — skyldigheter till särskilda prestationer gent emot prästerskapet m. m., ävensom att i sammanhang med löneregleringsförslagen ofta förekomme till utredning och bedömande de på sin tid av prästlöneregleringskommittén framställda förslag rörande den kyrkliga indelningen och organisationen eller förslag, som därutinnan med föranledande av löneregleringsförslaget väcktes — förslag som avsåge pastorats sammanslagning eller delning, indragning av befintliga eller inrättande av nya prästerliga befattningar, utbyte eller försäljning av boställen, förändrad boningsplats för präst m. m.

En grupp ärenden, som vore icke mindre tidskrävande än lönereglerings-

ärendena, utgjordes av dem beträffande vilka, på grund av stadgandet i 3 § 2 stycket av lagen den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför, och i enlighet med de närmare bestämmelser därom, som vore meddelade i kungl. kungörelsen den 11 december 1914 angående tillämpning av samma lag, en särskild befogenhet tillkomme kollegiet, nämligen att fastställa den summa i penningar, till vilken de indragna avgifterna skulle för varje församling vid indragningen beräknas.

Det omdöme, som kollegiet i skrivelse den 30 september 1914 uttalat beträffande den besvärliga beskaffenheten av dessa senare ärenden — av kollegiet för korthetens skull benämnda tiondefastställelser — hade bekräftats av dåmera vunnna erfarenhet. Bland annat hade visat sig, att en ofta förekommande oriktig tillämpning av vederbörande löneregleringsresolution eller bristande överensstämmelse mellan jordeböcker och taxeringslängder medförde oväntade svårigheter vid fastställelse av det i lagrummet avsedda avgiftsbeloppet.

Bland övriga ärenden, vilka såsom en följd av de nya löneregleringslagarnas tillämpning krävde handläggning av kollegiet, kunde nämnas frågor om överlämnande i enlighet med 2 § i lagen om kyrkofond till denna fond av fonder och andra kapitaltillgångar, som vore avsedda till avlöning för prästerlig tjänst, samt om beräkning, jämlikt 19 § 4:o i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, av det belopp skogsförsäljningsmedel, som årligen skulle ur kyrkofonden utgå såsom bidrag till prästerskapets avlöning.

Det borde — såsom löneregleringskommittén framhållit i sitt ovannämnda yttrande — även uppmärksammas, att i prästlöneregleringsärendenas natur låge, att de måste bringas till avgörande inom viss tid. Innan äldre sådan lönereglering löpte till ända, måste givetvis den nya lönereglering, som skulle träda i dess ställe, vara meddelad, och ej nog därmed, utan den borde vara meddelad i mycket god tid före ikraftträdandet. Under tiden mellan löneregleringens fastställande och trädande i kraft skulle nämligen vidtagas åtskilliga åtgärder, vilka vore av betydelse för såväl prästen och församlingen som det allmänna. Sålunda tarvades tid tillräckligt rymlig *dels* för hållande av den husesyn, varom stadgades i 64 § i ecklesiastik boställsordning, och vid vilken skulle bestämmas bland annat det område, som skulle användas till prästgård, *dels* för iståndsättande av prästgårdens laga hus i enlighet med synerätts bestämmande och boställsordningens föreskrifter, *dels* för åtgärder för utarrendering av den del av bostället, som icke skulle utgöra prästgård, m. m., vartill komme att löneregleringens fastställande i god tid vore av vikt för församlingens beslut om utdebitering av de till prästlönen erforderliga medel. Icke heller ärendena angående tiondefastställelse tålde uppskov, om icke hinder skulle uppstå för statsverket att på föreskriven tid till kyrkofonden inleverera de av kollegiet fastställda ersättningsbeloppen och för kronans uppbördsmän att inom församlingarna utdebitera de till statsverket indragna tionde- och fastighetsavgifterna, i den mån de icke avskrivits.

Liknande behov av ärendes avgörande inom viss tid föreläge beträffande vissa ärenden, som hade sammanhang med jordregistret, såsom frågor om benämning å fastigheter, som skulle överföras å särskilda upplägg i jordregistret, och andra namnfrågor. De frågor däremot, som uppkomme på grund av § 27 i jordregisterförordningen, uppehölle ej arbetet med jordregistrets uppläggande. Men då jordregistrets fullständighet vore beroende av dessa ärendens slutliga behandling,

vore det uppenbarligen av synnerligt intresse, att desammas skyndsamma handläggning kunde befrämjas, och detta desto hellre, som fastighetsböckerna, vilka skulle bringas till överensstämmelse med jordregistret, kunde ernå erforderlig noggrannhet först sedan jordregistret föreläge i fullständigt skick.

Innan kollegiet närmare ingått på frågan om beräkningen av de arbetskrafter, som ansåges erforderliga för lönerегleringsärendenas behandling, har i skrivelsen den 30 september 1915 kollegiet — efter erinran om ett av lönerегleringskommittén i utlåtagandet den 26 februari 1915 gjort och i det propositionen nr 133 till 1915 års riksdag åtföljande statsrådsprotokollet återgivet uttalande om ej behovet av biträde kunde delvis fyllas genom anställande av ett kvinnligt biträde med erforderliga kvalifikationer — beträffande ordnandet av de extra notariernas arbete anfört följande.

Det arbete, som varit anvisat de extra notarierna, hade varit noga begränsat till sådana uppgifter, för vilkas behöriga fullgörande krävdes arbetskraft av minst notaries kvalifikationer. Förutom verkställandet av sådana utredningar, som erfordrats för att till föredragning bereda lönerегleringsförslag, samt ombesörjandet av uppsättning och expediering hade notarierna haft att, beträffande ärenden om tiondefastställelse, företaga den mera maktpåliggande granskning av verkställda beräkningar av de i lagrummet avsedda ersättningsbelopp, som bestode i att med underlag av vederbörande lönerегleringsresolution och stundom de till grund för denna liggande handlingar ävensom debiteringslängder, taxeringslängder och jordebok tillse att samtliga fastigheter blivit föremål för stadgad debitering och att i övrigt lönerегleringsresolutionen blivit riktigt tillämpad. Däremot hade arbetet med de särskilda fastighetsavgifternas fördelning olika fastigheter emellan — där sådan fördelning varit erforderlig — och med uträkningen av fastighetsavgifternas värden i penningar och hopsummeringen av sagda värden ävensom med uträkningslängdernas utskrivande varit överlämnat åt ett kvinnligt biträde att utföras under extra notariernas tillsyn. För räknearbetets fortskyndande hade för kollegiets räkning inköpts en räknemaskin. Likaledes hade varit anställt ett kvinnligt biträde för införande i jordeboken av anteckningar, som påkallades bland annat av kollegiets beslut i jordregisterärenden, och hade detta senare biträde jämväl haft att tillhandagå såväl vederbörande föredragande i avseende å en del mera mekaniska åtgärder som ock extra arkivarien med enklare arbetsuppgifter.

Efter att hava med ledning av det arbetsresultat, som vunnits under den gångna delen av år 1915, verkställt en beräkning av den tid, som toges i anspråk för behandlingen av ärendena om reglering av prästerskapets avlöning och därmed sammanhängande frågor, har kollegiet vidare yttrat, hurusom emot denna beräkning måhända kunde väntas den invändning att arbetsresultatet framdeles borde bli bättre, sedan de för ifrågavarande slag av ärenden såsom föredragande och notarier anlitade tjänstemän vunnit större erfarenhet av hithörande ärenden. Däremot finge dock framhållas, att det vunna arbetsresultatet blivit så pass gott som det blivit endast genom att arbetsdagarna för de med lönerегleringsärendena sysslande befattningshavarna utsträckts vida utöver vad som skäligen kunde av en tjänsteman fordras och stundom fått ett mått, som vore otänkbart att i längden uppehålla. Till följd därav och ehuru fall av överansträngning och sjukdomsfall, som under året inträffat bland de tjänstemän, vilka behandlat lönerегleringsärenden, i någon mån inverkat ogynnsamt på det ernådda arbetsresultatet, kunde kollegiet —

under förutsättning att de närmast följande årgångarnas löneregleringar icke vore av märkbart enklare beskaffenhet än de dittills behandlade — icke medgiva, att den för löneregleringsärendena erforderliga tiden vore för högt beräknad.

Då nu antalet löneregleringar, som löpte till ända den 30 april 1918, uppginge till 202 och antalet förslag till nya löneregleringar, som skulle träda i dessas ställe, syntes få beräknas till ungefär samma siffra, samt antalet ärenden om tiondefastställelse kunde beräknas till omkring 150, har kollegiet med hänsyn jämväl därtill att arbetet skulle vara utfört under loppet av ett år, beräknat att det arbete, som erfordrades allenast för sagda ärendens behandling, komme att giva full sysselsättning under hela året 1916 åt två föredragande, tre notarier och ett kvinnligt biträde samt till någon mera obetydlig del kräva arbetskrafter även därutöver.

Att till någon del lägga nu omförmälda ärenden på föredraganden å fjärde roteln, till vilken rotel ärendena enligt gällande bestämmelser hörde, ansåg kollegiet icke böra ifrågakomma. Kollegiets arbetsbalans hade stigit till den grad att särskilda åtgärder måste vidtagas för dess avarbetande. Fjärde roteln vore den, där arbetsbalansen kunde sägas för närvarande vara mest tryckande, vilket vore beroende dels på de där oftare förekommande tunga ärenden och dels därpå att föredraganden å denna rotel haft att förbereda och föredraga ett icke ringa antal lönereglerings- och därmed sammanhängande ärenden och därigenom nödgats eftersätta ett motsvarande antal ärenden tillhörande ordinarie ämnesgrupper.

Vid sina beräkningar hade kollegiet icke medtagit förenämnda, av bestämmelserna i 2 § i lagen om kyrkofond och i 19 § 4:o i lagen om reglering av prästerskapets avlöning föranledda ärenden m. fl. frågor, som ägde samband med de prästerliga löneregleringarna. Det kunde vara vanskligt att beräkna antalet dylika ärenden; förslagsvis kunde de sättas till omkring 75 för år 1916. Dessa ärenden, vilka i allmänhet finge anses vara av icke allt för enkel beskaffenhet, om ock icke i besvärlighet jämförliga med de förut omförmälda, bidroge — likasom de ärenden om löneregleringar och tiondefastställelse, vilka tilläventyrs icke medhunnas av de två ifrågasatta adjunkterna — till bestyrkande av behovet av en tredje adjunkt. För den händelse emellertid mot förmodan de närmaste serierna löneregleringsärenden skulle vara mindre dryga än som antagits och desamma förty tillika med ärendena om tiondefastställelse icke skulle komma att taga de två föredragandenas fulla arbetstid i anspråk, syntes icke vara något tvivel därom, att nyssnämnda, med de prästerliga löneregleringarna samband ägande ärenden skulle mer än till fullo utfylla adjunkternas arbetstid och även lämna rikligt material till den tredje adjunkten.

De extra föredragandena kunde i sitt arbete icke påräkna någon som helst hjälp av de nuvarande notarietkrakterna, vilka till fullo toges i anspråk för ämbetsverkets ordinarie verksamhet. Det arbete, som kollegiets ordinarie göromål beredde skrivbiträdena, vore likaledes betydligt mera omfattande än att de nu ifrågasatta nya arbetsuppgifterna skulle kunna till någon del utföras av dem.

I och för fullgörandet under år 1916 av sina åligganden beträffande prästerliga löneregleringar och därmed sammanhängande ärenden fann kollegiet alltså sig hava oundgängligt behov av — inberäknat den föredragande och den notarie, om vilkas anställande medgivande redan meddelats — två extra föredragande, tre extra notarier och ett kvinnligt skrivbiträde.

Då antalet prästerliga lönerregleringar, som förfölle den 30 april 1919, utgjorde 204 och antalet förslag till i deras ställe trädande nya lönerregleringar, vilkas handläggning av kollegiet förmodades böra ske under loppet av 1917, kunde beräknas till ungefär samma siffra, samt mängden av ärenden om tiondefastställelse, som av kollegiet borde behandlas under år 1917, kunde uppskattas till mellan 179 och 202 och övriga av de nya prästerliga avlöningslagarna föranledda ärenden till 100, vore det tydligt, att den förstärkning av arbetskrafterna, som bleve oundgängligen nödig för år 1917, vore minst lika stor som den under år 1916 behövliga.

Såsom ett ytterligare stöd för den framställning, varom nu lämnats redogörelse, har kollegiet erinrat därom att vid fastställandet av gällande stat för ämbetsverket förutsattes, att för mötande av den ökning i arbetsbördan, som motsåges såsom en följd av den nya lagstiftningen angående prästerskapets avlöningsförhållanden, skulle behöva anlitas extra arbetskrafter; och hänvisade kollegiet i sådant avseende dels till kungl. propositionen till 1908 års riksdag (nr 101) angående reglering av löneförhållanden m. m. vid kammarkollegium, dels ock till vad lönereglerringskommittén i sitt ovanberörda yttrande i nämnda hänseende anfört och som återgivits i det vid kungl. propositionen nr 133 till 1915 års riksdag fogade statsrådsprotokollet.

I avseende å den av kollegiet åberopade alltjämt fortgående ökningen i kollegiets arbetsbörda, som ägt rum under de senare åren, och den därav föranledda ökning i antalet balanserade ärenden, har, med hänvisande i övrigt till vad därutinnan anförts ej mindre i skrivelsen den 30 september 1914 än även i skrivelser den 26 mars 1913 och den 5 juni 1914, kollegiet med tillägg av några siffror avseende arbetsförhållandena under år 1915 framhållit hurusom antalet inkomna diarieförda ärenden, fränsett sådana som enligt gällande organisation dämera icke tillhörde kollegiets handläggning, utgjorde år 1900 1,703, år 1905 1,918, år 1909 2,038, år 1910 2,128, år 1911 2,337, år 1912 2,758, år 1913 3,088 eller, med frånräknande av sådana ärenden, vilka skulle handläggas i den ordning, som stadgades i kungl. brev den 1 december 1911 angående vidtagande av åtgärder för bevakande av kronans tvistiga rätt till strömfall m. m., 2,894 och år 1914 4,183 eller, med frånräknande av strömfallsärendena, 3,843. Under år 1915 hade till och med den 30 september diarieförts 3,307 ärenden mot 2,021 år 1913 och 2,868 år 1914 till och med den 30 september, i samtliga fallen oberäknat strömfallsärenden.

Under det att antalet av de vid övergången från kollegiets förra till dess nuvarande organisation diarieförda men icke avgjorda ärenden utgjorde 581, hade vid slutet av nedannämnda år balansen utgjort år 1911 598, år 1912 882, år 1913 (efter frånräknande av strömfallsärenden) 1,223 och år 1914 (med samma begränsning) 2,256.

Den 30 september 1915 hade balansen stigit till icke mindre än 3,145 (mot 2,094 samma dag år 1914).

Antalet balanserade ärenden, som vore beroende på föredragandes åtgärd, hade vid slutet av år 1911 uppgått till 163, år 1912 till 319, år 1913 till 352 och år 1914 till 677 samt den 30 september 1915 till 902.

Om tillströmningen av ärenden komme att under återstående delen av år 1915 fortgå i samma proportion som under de dittills gångna 9 månaderna bleve antalet under året inkomna diarieförda ärenden omkring 4,400.

Till jämförelse finge nämnas, att antalet diarieförda ärenden åren 1900, 1901

och 1902, då kollegiet hade sex ledamöter och jämväl ett större antal underordnade tjänstemän än nu, uppgått till respektive 2,539, 2,461 och 2,626.

Kollegiet ansåg det vara förtjänt av erinran, hurusom löneregleringskommittén i sitt betänkande år 1903 angående reglering av löneförhållanden m. m. vid kammarkollegium syntes hava såsom måttet för kollegiets arbetsbörda under tiden för den nya organisationen förutsatt, att antalet ärenden, som skulle till beredning och föredragning vila på ledamöterna, borde ungefärligen motsvara det antal, som vid tiden för betänkandets avgivande fallit på var och en av de dåvarande sex kammarråden, eller alltså i medeltal 438. Motsvarande medeltal hade enligt det vid ovannämnda proposition nr 101 vid 1908 års riksdag fogade statsrådsprotokoll beräknats till 479. Det sålunda angivna måttet hade emellertid kommit att högst väsentligt överskridas, i det att för de nuvarande fyra kammarråden medeltalet för år 1913 (efter frånräknande av strömfallsärendena) ökats till 723 $\frac{1}{2}$ och för år 1914 till 960 $\frac{3}{4}$ eller, om vid fördelningen jämväl toges i beräkning den extra ledamot, som under omkring ett halvt år biträtt ämbetsverket, 854. Stegringen vore för övrigt i själva verket större än vad nämnda siffror angävo, till följd av den av kollegiet under senare år vidtagna förenkling i diarietörlingen. Ehuru antalet avgjorda ärenden — under år 1913 uppgående till 2,553 (strömfallsärenden oberäknade) eller i medeltal 638 $\frac{1}{4}$ på varje ledamot och under år 1914 till 2,810 (likaledes oberäknat strömfallsärendena) eller i medeltal på varje ledamot och på den extra föredraganden, efter år beräknat, 624 $\frac{4}{9}$ — uppdrivits väsentligt örer det såsom skäligt ansedda måttet, vore det under antydda förhållanden ej att förvänta annat än att den ökade tillströmningen av ärenden skulle, om ej särskilda åtgärder däremot vidtoges, medföra en alltjämt stigande balans.

Då kollegiets framställning om erhållande av biträde av två adjungerade ledamöter motiverats av behovet av biträde för handläggningen av remitterade förslag till nya prästerliga löneregleringar och därmed sammanhängande frågor, syntes för en riktig belysning av omfattningen av den återstående arbetsbördan böra meddelas, att antalet diarietörda ärenden av nämnda slag utgjort år 1914 209 och år 1915 till och med den 30 september 427. Antalet balanserade löneregleringsärenden hade vid 1914 års slut uppgått till 170 och den 30 september 1915 till 246, av vilka varit på föredragandens åtgärd beroende respektive 36 och 81.

Då måttet för kollegiets arbetsbörda kunde anses vara beräknat motsvara i medeltal högst omkring 479 ärenden för varje kammarråd, men antalet inkommande ärenden år 1913, då tillströmningen av sådana ärenden, som icke vore att hänföra till ämbetsverkets ordinarie arbetsbörda, varit i sin begynnelse, uppgått till 2,894, strömfallsärendena oberäknade, skulle, efter angivna beräkningsgrund, för hållande i löpande gång av kollegiets ordinarie arbete erfordras sex i stället för nu fyra föredragande ledamöter. Att under sådana förhållanden balansens tillväxt varit oundviklig låge i öppen dag. Och lika uppenbart vore, att den utsträckning till abnorma mått av den dagliga arbetstiden, som vissa befattningshavare underkastat sig, icke kunde — eller finge — fortgå.

En naturlig följd av den stigande balansen vore att ärendena bleve i medeltal äldre, innan de hunne fram till föredragning. Beklagligtvis funnes för det dåvarande ett icke ringa antal ärenden, som legat inne hos kollegiet mer än ett år efter det de kommit i skick att kunna föredragas. Till denna höga ålder medverkade visserligen även dels den omständigheten, att det bleve allt vanligare att de till

kollegiet avlätna kungl. remisserna, jämväl i vidlyftiga ärenden, innehölle föreskrift att skyndsamt eller inom viss kort tid avgiva det infordrade underdåniga utlåtandet, och dels det förhållandet att vissa ärenden på grund av sin beskaffenhet krävde skyndsamt handläggning, varigenom äldre ärenden, vilka icke tillhörde någondera av berörda kategorier, måste stå tillbaka; men huvudsakligaste orsaken vore att söka i den ökade tillströmningen av ärenden.

I detta sammanhang har framhållits, hurusom i avseende å ärendenas beredning och föredragning vidtagits vissa åtgärder, som varit ägnade att icke oväsentligt motarbeta balansens ökning. Sålunda hade verkets ordinarie chef, som med undantag av 1 ½ månad åtnjutit tjänstledighet för fullgörande av offentligt uppdrag, under ledigheten icke sällan deltagit i kollegiets sammanträden, särskilt dess plena, varigenom generaldirektörens vikarie, till vars rotel flertalet pleniären hörde, till lättnad för sin vikarie blivit föredragningsskyldig. Vidare hade vissa av kollegiets ordinarie ledamöter, under tid de åtnjutit tjänstledighet eller uppehållit generaldirektörsbefattningen, åtagit sig beredningen och föredragningen av särskilda ärenden, vilka stundom varit av mera omfattande beskaffenhet. I ett fall av synnerligen omfattande beskaffenhet hade själva föredragningen av ärendet verkställts av en av dem, som uppehållit tjänst i andra lönegraden och i sådan egenskap i ärendet avgivit tjänstememorial. I ett fall hade ett ärende likaledes av omfattande beskaffenhet föredragits av en tjänsteman i andra lönegraden, som i och för föredragning berett ärendet under tid han uppehållit egen befattning. Slutligen hade, såsom i annat sammanhang framhållits, vissa befattningshavare utsträckt arbetstiden till ett mått, som vida överstege vad som även med de strängaste anspråk kunde anses skäligt. Till ärendenas fortskyndande hade också medverkat att kollegiet i åtskilliga fall särskilt för koncepts uppsättande begagnade sig av tryckta formulär och jämväl eljest vidtagit förenklingar i avseende på expeditionerna.

Genom den lämnade utredningen hade kollegiet ådagalagt, hurusom för det dåvarande föreläge en synnerligen stor arbetsbalans, som, därest icke särskilda åtgärder däremot vidtoges, icke kunde nedbringas till normal omfattning, utan fastmera kunde förutses komma att år ifrån år ytterligare stegras.

Dittills hade kollegiet undvikit att annat än i minsta tänkbara utsträckning framställa anspråk på anvisande av medel som erfordrades för anställande hos ämbetsverket av extra arbetskrafter, utan hade kollegiet strävat efter att, så mycket som i dess makt stått, hjälpa sig fram genom dels möjliga arbetsförenklingar och dels arbetets forcering med de dittillsvarande krafterna; men dämera hade kollegiet nått den punkt, att särskilt kraftiga åtgärder måste vidtagas för uppehållande av kollegiets ämbetsverksamhet, för så vitt ej såväl det allmännas som enskilde rättsägares befogade intressen skulle i stigande grad bliva lidande till följd av ärendenas fördröjda avgörande.

Det kunde naturligtvis ifrågasättas, om för avarbetande av denna balans nödvändiggjordes en arbetskraft av ledamots befogenheter, eller om det icke vore ändamålsenligare att för syftets vinnande anställa ett antal underordnade tjänstemän. Kollegiet hade redan i skrivelse den 26 mars 1913 för Kungl. Maj:t framlagt sina bekymmer med anledning av den erfarenhet, kollegiet vunnit i fråga om vissa med den för kollegiet år 1909 genomförda nya organisationen förenade brister, och kollegiet hade sin uppmärksamhet fäst på frågan, huruvida icke genom en förändrad organisation av de underordnade tjänsterna inom kollegiet skulle kunna ernås en större

effektivitet i kollegiets arbete — en fråga av synnerligen svårlöst beskaffenhet. Kollegiet ansåge emellertid, att under förhandenvarande förhållanden och med den föreliggande balansens omfattning ett nedbringande av balansen icke kunde åstadkommas utan medverkan av en extra föredragande.

Kollegiet funne sig därför nödsakat att göra framställning om anställande hos kollegiet av ytterligare en adjungerad ledamot utöver de två förut omförmälda. Att denne ledamot bleve behöflig för såväl år 1916 som år 1917 syntes kollegiet av det sagda vara fullt tydligt. Hans uppgift skulle bliva att biträda kollegiet med handläggning av ärenden i och för arbetsbalansens avarbetande — bland annat sådana prästlöneärenden, som ej medhunnas av nyssnämnda två adjunkter — och att därvid antingen handlägga jordregisterärenden eller, därest sådana ärenden fortfarande ansåges böra överlämnas till en av de ordinarie ledamöterna, från denne i gengäld övertaga skyldigheten att handlägga vissa till samme ledamots ordinarie arbetsbörda hörande ärenden.

För ett rätt utnyttjande av nu ifrågavarande adjungerade ledamots arbetskraft måste han hava till sitt förfogande en notarie. Sådant biträde kunde icke anvisas honom med anlitan av de nuvarande notariekrifterna. Här krävdes alltså ytterligare en extra notarie.

Den stora mängden jordregisterärenden hade för föredraganden medfört ett ganska drygt arbete. Åtskilligt av detta vore emellertid av beskaffenhet att lämpligen kunna utföras av underordnad befattningshavare. Efter vunnen erfarenhet om lämpligaste arbetsfördelningen i avseende å nämnda grupp ärenden hade ock det å andra arkivkontoret anställda extra skrivbiträdet haft sig ålagt att biträda föredraganden av jordeboks- och jordregisterärendena med på hans rotel förekommande enklare göromål. Till ojämförligt största antalet vore nämligen dessa ärenden, sedan desamma undergått den förberedande och mera tidsödande handläggningen å vederbörande arkivkontor, *vart för sig* icke betungande för vederbörande föredragande. Hans beredning till föredragning av nämnda ärenden inskränkte sig — förutom till de åtgärder, som bestode i att efter tagen del av ärendenas innehåll besluta om ärendenas kommunicerande med vederbörande sakägare eller ämbetsmyndigheter eller remitterande till vederbörligt arkivkontor — i regel till ett genomläsande av handlingarna, och i ett icke ringa antal fall utgjorde den i anledning av kollegiets beslut utgående skrivelsen en ifylld blankett.

Däremot hade det stora *antalet* ärenden av nämnda slag, likasom det medfört stor tidspillan för föredraganden, tillika mångdubblat det på roteln förekommande rena expeditiönsarbetet jämte övriga i sammanhang därmed stående enklare göromål. Ifrågavarande arbete och göromål, vilka enligt gällande instruktion för ämbetsverket skulle utföras av vederbörande notarie, ökades, fränsett kollationeringsarbetet, i stort sett i direkt förhållande till ärendenas antal oberoende av deras svårare eller enklare beskaffenhet. Därtill komme det expeditiönsarbete, som föranleddes därav att jordregister- och de i samband därmed stående jordeboksärendenas förberedande handläggning i regel påkallade dels kommunikation med vederbörande sakägare och Ortsmyndigheter och dels remiss till vederbörande arkivkontor. Varje sådant ärendes slutliga handläggning i kollegiet föranledde utgående expeditioner till minst två, ofta tre olika myndigheter eller befattningshavare.

Då det i anledning därav i betydlig grad ökade, mer eller mindre mekaniska expeditiönsarbetet till den grad börjat inkräkta på vederbörande notaries och amanuens

arbetstid, att det dem åliggande mera kvalificerade arbete, för att icke eftersättas, till icke obetydlig del måste övertagas av föredraganden, hade kollegiet träffat den anstalt att ett kvinnligt biträde under vederbörande notaries kontroll åtminstone delvis utfört de rena expeditionsgöromålen. Då denna anordning visat sig vara ändamålsenlig, syntes den böra i hela sin konsekvens genomföras å nämnda föredragandes rotel, så att samtliga dylika göromål överlämnades till ett kvinnligt skrivbiträde. Detta kvinnliga skrivbiträde, som alltså skulle ställas till föredragandens uteslutande förfogande, syntes därjämte kunna biträda med vissa enklare göromål, vilka dittills omhänderhafts av vederbörande amanuens, såsom ifyllande av blanketter, excerpering av jordeböcker, efterforskande och framtagande av akter o. s. v. Genom en dylik förstärkning av föredragandens kanslipersonal syntes handläggningen av jordregisterärendena i hög grad kunna påskyndas och även en skyndsammare behandling av övriga ärenden, som tillhörde bemälda föredragande, befrämjas.

Kollegiet hemställde därför om anställande hos kollegiet för sagda ändamål av ett kvinnligt extra biträde. Då jordregisterärendena antoges komma att tränga på under såväl år 1916 som år 1917, ansåg kollegiet sagda biträde behövt för omförmälda två år.

Av den redogörelse kollegiet i skrivelsen den 30 september 1914 framlagt beträffande behovet av en extra arkivarie framginge, att sagda behov kvarstode även för år 1917. Utöver vad som beträffande jordregisterärendena anförts i kollegiets berörda skrivelse och i yttrandet av lönerregleringskommittén ansåg sig kollegiet nu allenast böra meddela följande.

Kollegiet hade anhållit om bemyndigande att anställa en extra arkivarie från den 1 januari 1915. Det med anledning därav lämnade medgivandet hade avsett endast tiden från och med den 1 juli samma år. Då kollegiet icke kunde taga på sitt ansvar att vederbörande arkivkontors arbete med jordregisterärendena låge nere under första delen av året, vilket skulle blivit händelsen, därest kollegiet för dess utförande haft att räkna allenast med den ordinarie arkivarien, hade kollegiet ansett sig nödsakat att i och för arbetet i fråga för årets sex första månader tillsätta en extra amanuens å andra arkivkontoret.

Antalet vid 1914 års slut balanserade jordregisterärenden hade utgjort 918. Under år 1915 hade till och med den 30 september diariet förts tillhoppa 1,052 dylika ärenden. Omförmälde amanuens och efter honom den extra arkivarien hade till och med den 30 september 1915 slutbehandlat 405 ärenden. Under samma tid hade kollegiet avgjort 380 ärenden av ifrågavarande slag. Balansen hade sistnämnda dag uppgått till 1,590, därav 1,010 varit beroende på arkivariens åtgärd. Av här angivna ärenden avsåge vissa vart för sig ett stundom mycket stort antal fastigheter. Bland de 1,590 balanserade ärendena kunde 356 sägas vara av brådskaande beskaffenhet.

Även för år 1917 vore kollegiet i behov av ett lantmäteribiträde i och för utredning i lantmäterihänseende av ärenden, som föranleddes av jordregistrets uppläggande; men då ersättningen till lantmäteribiträdet vore avsedd att utgå från redan anvisat anslag till jordregistret, syntes med framställning om anvisande av medel till sagda biträde böra anstå till någon tid före utgången av år 1916.

Vad anginge beloppet av det anslag, som erfordrades för bekostande av den i det föregående omförmälda ökade arbetsförstärkning, varom kollegiet i skrivelsen den 30 september 1915 gjort framställning, och därvid först arvoden åt de adjungerade

ledamöterna, har kollegiet erinrat därom att kollegiet i skrivelsen den 30 september 1914 anfört, hurusom kollegiet med hänsyn till de arbetsuppgifter, som skulle tillhöra den då ifrågavarande adjungerade ledamoten, visserligen ansåg tillräckliga skäl föreligga att för honom ifrågasätta arvode motsvarande exempelvis lön för tjänsteman i andra lönegraden med tillägg av kammarråds tjänstgöringspenningar, därvid den adjungerade ledamoten skulle hava att avstå egna löneförmåner, men att kollegiet på grund av angivna sparsamhetsbehov inskränkt sig till anhållan om anvisande till den adjungerade ledamoten av ersättning motsvarande kammarråds tjänstgöringspenningar eller alltså 2,500 kronor för år.

Det syntes kollegiet, som skulle frågan om ersättningsbeloppet för de i skrivelsen den 30 september 1915 begärda adjungerade ledamöterna hava erhållit ett i viss mån förändrat läge genom vad som förekommit i en av 1915 års riksdag handlagd fråga om förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten.

För avlönande av två adjungerade ledamöter, varom kammarrätten gjort framställning, hade kammarrätten begärt ett årligt arvode av 3,000 kronor eller 500 kronor mer än beloppet av kammarrättsråds tjänstgöringspenningar. Löne-regleringskommittén, som fått i uppdrag att yttra sig över kammarrättens berörda framställning, hade — efter erinran om kammarkollegiets framställning i skrivelsen den 30 september 1914 och med anmärkande att det förutsattes att till adjungerad ledamot hos kollegiet skulle förordnas en ordinarie tjänsteman i första lönegraden — anfört att det skäl, som av kollegiet anförts till stöd för dess förslag om adjunktionsarvodets bestämmande till allenast 2,500 kronor för år, syntes kommittén böra i lika mån som för kammarkollegiets vidkommande beaktas även beträffande arvoden för de föreslagna adjungerade ledamöterna hos kammarrätten; och kommittén hade så mycket mindre ansett sig kunna för dessa senare föreslå högre arvodesbelopp, som, enligt vad kommittén inhämtat, till ifrågavarande förordnanden i kammarrätten syntes kunna påräknas tjänstemän i andra lönegraden.

Av detta uttalande och då kommittén tillstyrkt att de adjungerade kammarrättsledamöternas vikarier — vilka hade att uppbära de med tjänsterna förenade tjänstgöringspenningarna — finge därutöver åtnjuta arvoden med 50 kronor i månaden (motsvarande 600 kronor för år) syntes kammarkollegiet framgå, att det för kommittén avgörande i avseende på beloppet av kammarrättsadjunkternas arvoden varit deras löneinkomster såsom tjänstemän i andra lönegraden.

Under sådan förutsättning ansåg kammarkollegiet sig icke hava förbisett hänsynen till den sparsamhet, som av chefen för finansdepartementet i skrivelse till kollegiet framhållits såsom nödig vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av 1916 års riksdag, om kollegiet, beträffande den nu ifrågasatta arbetsförstärkningen, för adjungerad ledamot, som ej åtnjöte andra gradens lön, föresloge högre arvode, än det som av kollegiet begärts och jämväl anvisats åt den för år 1916 redan beviljade adjunkten.

Av de två extra föredragande, som vid avlåtandet av skrivelsen den 30 september 1915 innehade förordnande inom kollegiet, vore den ene tjänsteman i andra, den andra tjänsteman i första lönegraden. Kollegiet hade ännu ej förehaft till överbäggande, vilka personer borde tagas i anspråk för de tre adjunktsförordnandena under år 1916, och vore ej berett att redan fatta ställning i denna fråga. Den möjlighet kunde anses icke vara utesluten, att kollegiet funne ändamålsenligt

att därvid i större eller mindre utsträckning begagna sig av verkets extra ordinarie tjänstemän.

Kollegiet ansåg skäligt, att arvodet för en till adjungerad ledamot under längre tid förordnad tjänsteman i första lönegraden borde bestämmas till 3,000 kronor för år räknat.

För en till adjungerad ledamot förordnad extra ordinarie tjänsteman måste sagda arvide betraktas såsom allt för ringa. Inberäknat bibehållen andel i eventuellt amanuensarvide, 1,000—1,333 kronor, erhöles en adjunkt av sistnämnda kategori i ersättning för det krävande uppdraget allenast 4,000—4,333 kronor, således föga mer än den under honom tjänstgörande extra notarien. Uppbure adjungerade ledamoten icke andel i amanuensarvide, bleve hans avlöning väsentligt lägre än den extra notariens. Detta vore orimligt. Efter kollegiets mening borde en adjunkt av nu ifrågasatt ställning erhålla ett arvide, icke understigande 5,000 kronor för år, helst kollegiet förutsatte, att den till adjunkt förordnade skulle vara pliktig att ägna hela sin arbetstid åt kollegiet. Att han i sådant fall borde vara skyldig att avstå innehavande amanuensarvide syntes vara uppenbart.

Ät de extra notarierna syntes böra utgå arvoden motsvarande löneförmåner för tjänsteman i första lönegraden med avdrag av pensionsavgift, eller i runt tal 3,900 kronor, varav 2,400 kronor syntes böra anses såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

För de kvinnliga biträdena ifrågasatte kollegiet arvoden motsvarande avlöning för ordinarie sådant biträde i lägsta lönegraden eller sålunda 1,200 kronor för vardera av de nu föreslagna.

Därjämte syntes såväl de adjungerade ledamöterna som de extra notarierna och de extra skrivbiträdena böra berättigas att under samma förutsättning som gällde för kollegiets ordinarie befattningshavare åtnjuta semester, de adjungerade ledamöterna under 1 $\frac{1}{2}$ månad och de övriga under 1 månad.

I sin förevarande skrivelse den 30 september 1915 har kollegiet jämväl framhållit såsom uppenbart att en ökning i anslaget till vikariatsersättning, renskrivning m. m. bleve erforderlig, såsom en följd av den föreslagna förstärkningen av kollegii arbetskrafter.

Vid bestämmandet av beloppet av denna ökning borde ock iakttagas att särskilt genom det stora antalet jordregisterärenden men även till följd av tillväxten i övrigt i antalet ärenden antalet anteckningar i jordeböckerna i avsevärd grad stigit och att jämväl eljest ökning skett i det arbete som ålåg det på för detta aktuarietkontoret, nuvarande andra arkivkontoret, anställda ordinarie skrivbiträdet. Därav hade för kollegiet nödvändiggjorts att under året anlita extra arbetskrafter för att uppehålla den jämna fortgången av sagda arbete, i vilket hänseende även borde framhållas, hurusom arbetet för biträdet å andra arkivkontoret under år 1915 varit, utöver den ursprungligen beräknade myckenheten, ökat därigenom att biträdet haft att utskryva icke blott de memorial, som avgivits av innehavaren av den från aktuarie- till arkivariebefattning förändrade tjänsten, utan även memorialen från innehavaren av den nyinrättade arkivarietjänsten, från extra arkivarien och från den under andra arkivkontoret dämera inordnade utredningsnotarien.

Enligt en av kollegiet verkställd uppskattning beräknades myckenheten av den renskrivning, som föranleddes av de extra arbetskrafternas prestationer, till omkring 8,000 sidor. Då denna arbetsmängd vore så stor, att densamma gäve full

sysselsättning under hela året åt ett skrivbiträde, ansåg kollegiet ändamålsenligt att för arbetets utförande anställdes ett kvinnligt tillfälligt biträde och att vad detta biträde icke medhunnit utlämnades till utskrift genom tillfällig arbetskraft. För sagda mera stadigvarande biträde ansågs krävas ett belopp av minst 1,200 kronor. Med beräkning att detta skrivbiträde, som även skulle hava att tillhandagå med kollationering av den av henne verkställda utskriften, kunde verkställa utskrift av omkring 6,000 sidor, skulle alltså behöva utlämnas till tillfällig skrivhjälp omkring 2,000 sidor, varför kostnaden beräknats till omkring 600 kronor. Sammanlagt bleve alltså för renskrivningsändamål behövlige 1,800 kronor.

Det hade framhållits, hurusom det stora antalet jordregisterärenden påkallade ett ökat arbete för verkställande i jordeböckerna av anteckningar rörande vederbörliga beslut i ärenden av sådan beskaffenhet, samt att dylik ökning i arbetet vore föranlett jämväl av det stegrade antalet övriga av kollegiet handlagda ärenden. Till bekostande av den därför erforderliga arbetskraften beräknade kollegiet 1,200 kronor.

Det belopp, som kollegiet ansett sig behöva utöver de för de föreslagna extra befattningshavarna erforderliga arvoden, och vilket belopp syntes böra anvisas kollegiet såsom tillägg till det i kollegiets stat upptagna anslaget till vikariatsersättning m. m. (dåmera fastställt till 22,300 kronor, men enligt kungl. brevet den 18 juni 1915 för år 1915 utgående med 23,300 kronor och för år 1916 med 23,425 kronor), har kollegiet beräknat till följande belopp:

Vikariatsersättning för två adjungerade ledamöter under tillhoppa 3 månader à kronor 208: 33	kronor	625: —
Vikariatsersättning för tre notarier under tillhoppa 3 månader à kronor 125: —	»	375: —
Fyllnadsarvoden åt amanuenser, som förordnas att uppehålla amanuensbefattning under tillhoppa 6 månader à kronor 75: —	»	450: —
Vikariatsarvode för två extra kvinnliga biträden, 2 månader à kronor 100: —	»	200: —
Ersättning åt ett tillfälligt biträde å andra arkivkontoret	»	1,200: —
Renskrivningskostnad	»	1,800: —
Summa kronor 4,650: —		

Beloppet torde dock, enär i det för år 1916 såsom tillägg till renskrivningsanslaget redan anvisade beloppet inginge 300 kronor beräknade renskrivningskostnader, minskas med sistnämnda belopp 300 kronor till 4,350 kronor, men däremot för år 1917 ökas med det belopp 825 kronor, vilket för år 1916 redan anvisats såsom vikariatsersättningar och fyllnadsarvoden åt amanuenser, och således bestämmas för år 1917 till 5,475 kronor.

Utöver det för år 1916 beviljade anslaget å 12,525 kronor, skulle alltså i enlighet med kollegiets utredning för behörigt uppehållande av kollegiets ämbetsverksamhet, så vitt nu vore i fråga, erfordras extra anslag till följande belopp:

för år 1916:

fast anslag

ersättning till två adjungerade ledamöter	kronor	5,000: —
arvoden till tre extra notarier	»	11,700: —

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 180 häft. (Nr 205.)

3

arvoden till två extra skrivbiträden	kronor	2,400: —
ersättning åt vikarier, arvoden åt tillfälliga biträden samt ren-skrivningskostnad	»	4,350: —
eller tillhopa		kronor 23,450: —

förslagsanslag

fyllnad i ersättning åt två adjungerade ledamöter (för vardera i händelse han vore tjänsteman i första lönegraden eller extra ordinarie tjänsteman), högst	kronor	5,000: —
--	--------	----------

*för år 1917:**fast anslag*

ersättning till tre adjungerade ledamöter	kronor	7,500: —
arvode till en extra arkivarie	»	5,000: —
arvoden till fyra extra notarier	»	15,600: —
arvoden till två extra skrivbiträden	»	2,400: —
ersättning åt vikarier, arvoden åt tillfälliga biträden samt ren-skrivningskostnad	»	5,475: —
eller tillhopa		kronor 35,975: —

förslagsanslag

fyllnad i ersättning åt tre adjungerade ledamöter (för en var i händelse han vore tjänsteman i första lönegraden eller extra ordinarie tjänsteman), högst	kronor	7,500: —
---	--------	----------

Tillsammans utgjorde dessa anslag, det fasta 59,425 kronor och förslagsanslaget 12,500 kronor.

Då det belopp, kollegiet sålunda funnit nödigt äska, vore ganska avsevärt, ansåg sig kollegiet böra framhålla, hurusom den av kollegiet gjorda framställningen angående kollegiets dåvarande arbetsuppgifter och den arbetsbalans, som för det dåvarande tyngde ämbetsverket, tydligen gäve vid handen att kollegiet vid sina beräkningar rörande den erforderliga förstärkningen av arbetskrafterna kommit till ett anspråk, som snarare understeg det på grund av förhållandena minsta möjliga, och vilket kunnat begränsas till det angivna måttet allenast därigenom, att kollegiet trott sig förpliktat att åtminstone för det dåvarande för sina ordinarie och extra befattningshavare förutsätta en väsentligt längre arbetsdag än den normala. Det vore ingalunda uteslutet, att kollegiet vid angivande av sina behov i själva verket varit allt för anspråkslöst och att arbetsresultatet för år 1916 skulle nödgå kollegiet att vid avgivande hösten 1916 av de förslag, som kunde föranleda framställning till 1917 års riksdag, begära anvisande av medel för ytterligare arbetsförstärkning.

I sin nu ifrågavarande skrivelse den 30 september 1915, har kammarkollegiet slutligen, med bifogande av ett av advokatfiskalsämbetet avgivet tjänstememorial, gjort framställning om anvisande av medel för anställande hos advokatfiskalsämbetet av ett kvinnligt extra skrivbiträde i andra lönegraden.

Advokatfiskalsämbetet har i sitt berörda memorial yttrat huvudsakligen följande.

Sedan år 1911 hade en extra amanuens varit anställd hos den genom kungl.

brev den 1 december samma år hos kollegiet bildade vattenfallsavdelning och de extra advokatfiskaler, som varit särskilt förordnade att utföra kronans talan angående bättre rätt i vissa fall till strömfall. Något avsevärdare biträde i övrigt vid göromålen å advokatfiskalskontoret kunde icke påräknas av denne tillfällige tjänsteman.

Därjämte hade sedan den 1 april 1914 å advokatfiskalskontoret varit tillsvidare anställt ett kvinnligt skrivbiträde med en avlöning av 100 kronor i månaden och tjänstgöring av 6 å 8 timmar dagligen. Dessförinnan hade advokatfiskalsämbetet att anlita annat skrivbiträde hos kollegiet.

Det å advokatfiskalskontoret anställda kvinnliga skrivbiträdet hade dels självständigt fört eller biträtt med förande av advokatfiskalsämbetets diariier och register, dels ock haft att, i den mån hon medhunnit, förrätta renskrivnings- och kollationeringsarbete.

Det behövde, enligt advokatfiskalsämbetets förmenande, ej framhållas, att, om nämnda diarieföring och registrering, som blivit alltmer omfattande, skulle fylla sitt ändamål, den måste vara enhetlig och noggrann. Målen och ärendena, som i antal alltjämt ökades, föranledde ofta en icke ringa skriftväxling, innan desamma föreläge i sådant skick, att de av ämbetet kunde slutligen handläggas.

Med hänsyn till det omfattande arbete, som förekomme å advokatfiskalskontoret, kunde ej allt renskrivningsarbete medhinnas av det där anställda skrivbiträdet, utan måste utskrifter i rättegångsmål och andra utskrifter av större omfattning ofta utföras av extra arbetskraft eller anlåtande av renskrivningsbyrå. Av å kontoret förekommande renskrivningsarbete måste åt det där anställda skrivbiträdet i första rummet överlämnas avskrifter av äldre mer svårlästa handlingar, vilka i rättegångs- och andra mål måste återopas, samt utskrifter av mer brådskande beskaflenhet. Därjämte måste hon biträda med allt kollationeringsarbete.

Det vore av det anförda uppenbart, att behovet av ett skrivbiträde å advokatfiskalskontoret vore av stadigvarande beskaflenhet. Vid sådant förhållande och då man hade att räkna med, att ett under dåvarande villkor anställt skrivbiträde, som förvärvat vana och skicklighet vid utförandet av sitt arbete därstädes, alltjämt skulle finna med sin fördel förenligt att söka sig annan fastare och bättre lönad anställning inom eller utom ämbetsverket, syntes alla skäl tala för att det där anställda skrivbiträdet uppfördes å ordinarie stat.

Med hänsyn till beskaflenheten av de göromål, som skulle komma att åligga detta biträde, vilket — i betraktande av nödvändigheten av särskild ordning och reda i diariier och handlingar i en verksamhet, vilken i stor omfattning vore beroende av fatalier och andra bestämda tider, — måste vara i besittning av särdeles stora kvalifikationer, ansåg advokatfiskalsämbetet det vara av synnerlig vikt, att detta biträde erhöles den ställning i löne- och andra avseenden, som i allmänhet i ämbetsverken tillkomme kvinnligt skrivbiträde av andra lönegraden.

Betydelsen av att det kvinnliga skrivbiträdet erhöles sådan ställning, att hon kunde påräknas för förutnämnda mer kvalificerade arbete, vore desto större som tillgången till amanuens- och därmed i kvalitet jämförligt biträde för vederbörande advokatfiskaler måste betecknas såsom alldeles otillräckligt.

För egen del har kammarkollegiet, ehuru fullt vitsordande giltigheten av de till stöd för advokatfiskalsämbetets framställning anförda skäl, emellertid förmält

Kammar-
kollegiet.

sig icke nu anse tiden inne för nämnda biträdes uppförande å ordinarie stat, utan har kollegiet i anledning av vad ämbetet föreslagit hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om beviljande för år 1917 av ett anslag å extra stat av 3,200 kronor för anställande hos kollegiets advokatfiskalsämbete av ett kvinnligt extra skrivbiträde med ett arvode av 1,600 kronor för år räknat och semester under en månad mot skyldighet till en daglig tjänstgöring av 6 å 7 timmar, med rätt för Kungl. Maj:t att för år 1916 för ifrågavarande ändamål disponera 1,600 kronor.

Under framhållande tillika att det skulle kunna synas som om, i händelse av bifall till sistberörda hemställan, en lindring skulle uppstå i utgifterna å anslaget till renskrivning m. m., har kollegiet emellertid fäst uppmärksamheten på att detta icke vore förhållandet annat än i mycket ringa mån, såsom av advokatfiskalsämbetets framställning även framginge. Sagda biträdes huvudsakligaste uppgifter vore nämligen att från advokatfiskalerna och amanuenserna å advokatfiskalskontoret övertaga åtskilligt mera mekaniskt arbete, varigenom advokatfiskalerna och amanuenserna vunne tid till fromma för det egentliga kvalificerade arbetet på kontoret. Dessutom vore tydligt, att det ökade arbetet på advokatfiskalskontoret i mycket hög grad ökat mängden av renskrivningsarbete utöver vad som beräknats vid fastställandet av sistberörda anslag.

*Kammar-
kollegiets
skrivelse den
22 december
1915.*

Jag övergår härnäst till att lämna en redogörelse för innehållet i kammarkollegiets skrivelse den 22 december 1915, däri ämbetsverket gjort hemställan om förstärkning under tiden från och med den 1 juli 1916 till och med den 31 december 1917 av arbetskrafterna å advokatfiskalskontoret genom anställande därstädes av två extra tjänstemän i första lönegraden.

Denna hemställan var föranledd av en av advokatfiskalsämbetet i memorial den 1 december 1915 gjord framställning, däri ämbetet, under framhållande av, å ena sidan, den ökade arbetsbördan på advokatfiskalskontoret och, å den andra, den ringa tillgång på biträde i arbetet, som stode ämbetet till buds, anhållit, att kollegiet måtte vidtaga åtgärder för förstärkning från och med ingången av år 1916 av arbetskrafterna å advokatfiskalskontoret.

*Advokats-
fiskalsämbetet.*

Till stöd för framställningen har advokatfiskalsämbetet i sitt berörda memorial anfört huvudsakligen följande.

Sedan år 1879 hade arbetskrafterna å advokatfiskalskontoret utgjorts av — förutom den ordinarie advokatfiskalen och den extra advokatfiskalen, som funnits anställd från år 1912 med avlönning från anslag å extra stat — en fast anställd amanuens med årligt arvode, för närvarande utgörande 1,500 kronor, samt sedan den 1 april 1914 ett kvinnligt skrivbiträde. Sedan år 1912 hade visserligen den amanuens, som vore anställd hos den i det föregående omnämnda särskilda vattenfallsavdelningen, haft att, i den mån hans göromål hos avdelningen det medgäve, biträda med övriga å advokatfiskalskontoret förekommande amanuensgöromål, men

då denne amanuens hade att i första rummet arbeta å vattenfallsavdelningen, av vars särskilda medel han helt och hållet avlönades, kunde något avsevärdare eller ständigt påräkneligt biträde icke för den ordinarie advokatfiskalen och den nyssbe-
målde extra advokatfiskalen erhållas av denne tillfällige amanuens, vars fortsatta anställning å advokatfiskalskontoret för övrigt vore beroende av vattenfallsavdelningens behov.

Den sålunda förefintliga tillgången på arbetsbiträde för vederbörande advokatfiskaler måste i betraktande av den arbetsbörda, som vilade på advokatfiskalskontoret, betecknas såsom alldeles otillräcklig.

Huru antalet mål och ärenden å advokatfiskalskontoret ökats framginge av följande sammanställning, därvid för år 1915 sammanställningen avsåge förhållandet under tiden till den 1 december, ökat med vad som efter förhållandena till samma dag belöpt på en månad av år 1915:

	Inkomna mål	Utgående expeditioner.
År 1910	402	651
» 1911	422	616
» 1912	492	1,247
» 1913	828	1,155
» 1914	1,022	1,262
» 1915	1,320	1,402

Vederbörande advokatfiskal måste i första hand svara för, att alla fatalietider iakttoges, samt att i övrigt i pågående rättegångar intet åsidosattes, som i utredningsväg eller eljest vore erforderligt för iakttagande av kronans rätt. Därav måste med nödvändighet följa, att, då i dylika fall mer arbets- och tidskrävande utredningar eller andra åtgärder påkallades, övriga ärenden å advokatfiskalskontoret, som ej samtidigt medhunnas, måste stå tillsvidare tillbaka.

Det vore av synnerlig vikt, att, innan en rättegång eller annan liknande åtgärd för iakttagande av kronans rätt vidtoges, det verkligt noggranna övervägande för varje fall skett, som man kunde begära av den, som i fiskaliskt syfte hade att handla å kronans vägnar. Ett sådant noggrant övervägande vore emellertid ofta icke möjligt utan allvarligt och ingående utredningsarbete.

Ofta måste även i andra ärenden, som ej berodde av rättegång, men som likväl måste anses vara av mer brådskande beskaffenhet, å advokatfiskalskontoret verkställas synnerligen tidsödande undersökningar, för vilka annat arbete måste tillsvidare åsidosättas. Detta åsidosättande finge emellertid givetvis ej överstiga en viss gräns.

Advokatfiskalsämbetet hade icke blott att mer eller mindre formellt handlägga till ämbetet hänskjutna ärenden, utan man borde av vederbörande advokatfiskal även kunna fordra det initiativ och den handlingskraft i övrigt, som ensamt vore förenligt med ett rätt iakttagande av det allmännas intressen. I sådant avseende måste det ankomma på advokatfiskalsämbetet att i förekommande fall hos vederbörande överordnade myndighet göra de framställningar, som kunde påkallas av föreliggande omständigheter, samt av hänsynen exempelvis till billighetens krav i det särskilda fallet — allt förhållanden och hänsyn, som, efter ämbetets uppfattning, ej finge åsidosättas till förmån för ensamt mer eller mindre formella synpunk-

ter, men som kunde fordra ingående prövning även av andra än rent rättsliga frågor. Nu berörda sidor av advokatfiskalens verksamhet måste emellertid bliva lidande i den mån brist rådde på arbetskraft å advokatfiskalskontoret.

Vederbörande advokatfiskal måste även vara i tillfälle att kunna å tjänstens vägnar å ort och ställe göra sig förtrogen med förhållanden, som berodde av hans ämbetsåtgärd, likasom han ock måste i fall av behov kunna, utan att andra göromål hindrade honom därifrån, personligen inställa sig vid vissa rättegångar och andra förrättningar. Ensamt den behandling, som vederbörande advokatfiskal hade att ägna exempelvis vissa avvitringsärenden, hade ansetts påkalla advokatfiskalens närvaro vid sagda förrättningar bland annat under år 1915 sex veckor. Ämbetet förutsåge, att den fortsatta behandlingen av dithörande, synnerligen omfattande ämnen skulle komma att fortfarande vid flera tillfällen och särskilt under år 1916 taga en stor del av advokatfiskalens arbetskraft uteslutande i anspråk.

Vad anginge övriga mål och ärenden å advokatfiskalskontoret, erinrades där-om, att i de flesta mål angående byggnad i vattendrag, vattenavledning m. m. ämbetet hade att iakttaga kronans och det allmännas rätt ävensom att i övrigt föra kronans talan i vissa frågor angående bättre rätt till vatten, i den mån dessa frågor ej för Norrland och Dalarna hemföle under den särskilda vattenavdelningen. I detta avseende vore särskilt att framhålla de omfattande utredningar, som ankomme på ämbetet i frågor angående kungsådras förekomst i vattendrag. Ensamt under hösten 1915 hade ämbetet haft att med till buds stående medel söka ingående utreda kungsådras förekomst och läge uti ifrågakomna delar av Lagan, Nissan, Åtran, Svartån vid Älykulla, Kolbäcksån, Gavleån, Ljusnan, Ljungan. Gimån, Indalsälven och Gide älv. Ämbetet hade även att avgiva utlåtande och förslag i ärenden angående kungsådras överbyggande. Under våren 1915 hade exempelvis ett dylikt ärende, frågan om överbyggande av kungsådra i Gullspångsälven och den därmed sammanhängande frågan om sjön Skagerns reglering, tagit den ene advokatfiskalens arbetskraft så gott som uteslutande i anspråk under en avsevärd tid, varunder i brist på nödigt biträde andra ärenden blivit åsidosatta.

Av advokatfiskalsämbetet hade, jämlikt på sin tid ämbetet lämnat uppdrag, anhängiggjorts åtskilliga rättegångar angående under bruk skatteköpta hemman. Vissa av dessa rättegångar vore att betrakta såsom avseende särskilda typiska fall med prejudicierande verkan i förhållande till övriga. I ett sådant fall hade under sommaren 1915 dom meddelats i högsta instans, vilken dom föranlett ytterligare på ämbetets föranstaltande verkställda utredningar av vederbörande lokala myndigheter, utredningar, som under den närmaste tiden måste fullföljas och vidare bearbetas, varefter på grundvalen av det material, som sålunda kunde komma att föreligga, åtgärder måste vidtagas i ena eller andra riktningen. Under den närmaste tiden vore flera domar att vänta med liknande prejudicierande betydelse. Huru än dessa senare utfölle, vore det ett omfattande och krävande arbete, som under den närmaste tiden måste av advokatfiskalsämbetet utföras i hithörande hänseenden. För verkställande av omförmälda, med anledning av förberörda redan meddelade dom erforderliga utredning hade kollegiet måst bevilja vederbörande advokatfiskal befrielse under en månad under sommaren 1915 från handläggningen av övriga till hans befattning hörande ärenden. Under hela denna tid hade andre advokatfiskalen varit frånvarande för sin tjänst, därvid alla övriga till bägge advokatfiskalerna hörande göromål bestritts av en och samme vikarie.

Enligt 12 § i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor skulle Konungens befallningshavandes utslag angående avlösning av frälseränta delgivas advokatfiskalen, vilken ägde att mot utslaget föra talan för bevarande av kronans rätt. Den granskningsskyldighet, som sålunda blivit ålagd advokatfiskalen, hade visat sig bliva synnerligen omfattande. Sålunda hade ensamt under år 1915 för granskning inom stadgad fatalietid till ämbetet inkommit dylika utslag till ett antal av 108.

Till ämbetet hänskötes i allt större omfattning mål angående rättsförhållanden, som sammanhänge med ecklesiastika boställen, samt förfrågningar och framställningar i sådant avseende från domkapitel och boställshavare.

Den 5 november 1915 hade kollegiet i skrivelse till samtliga domkapitel i riket med undantag av Visby fäst domkapitlens uppmärksamhet vid det efter kollegiets mening angelägna i att advokatfiskalsämbetet sattes i tillfälle att i händelse av befogenhet överklaga synerätternas beslut vid sådana syner, som med anledning av stadgandet i 64 § ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 å varje bostadsboställe för prästerskapet skulle hållas, och hade kollegiet anmodat domkapitlen ombestyras, att instrumenten över sådana syner till advokatfiskalsämbetet insändes i god tid före besvärstidens utgång. Om man utginge från, att i varje pastorat funnes två dylika boställen, innebure detta, att advokatfiskalsämbetet komme på grund av berörda föreskrift att under år 1916 få granska 358 dylika syneinstrument, under år 1917 404 o. s. v., eller i medeltal mer än ett per arbetsdag under året. Då dessa instrument merendels vore av vidlyftig beskaffenhet och den granskande torde komma att sakna all annan kunskap om förhållandena i det pastorat och den ort, varom vore fråga, samt om de förutsättningar, som låge till grund för syneförrättningen, än som av instrumentet kunde inhämtas, insåges, i vilken synnerlig grad arbetet å advokatfiskalskontoret ökats genom kollegiets förberörda beslut. Därtill komme, att, då för den sålunda anordnade granskningen endast kort fatalietid stode till buds, andra göromål måste för densamma skjutas åt sidan, i den mån dessa ej även vore beroende av sådan tid.

Understundom hade förekommit, att vid fråga om anförande av besvär från vederbörande advokatfiskals sida över administrativa myndigheters beslut advokatfiskalen inskränkt sig till att i en före besvärstidens utgång ingiven skrift endast förbehålla sig att få framdeles vidare utveckla sin talan och grunden för densamma, vilket sedermera skett, då tiden det medgivit. I enstaka fall kunde måhända ett sådant tillvägagångssätt vara nödvändigt, nämligen då besvären vore beroende av utgången hos viss myndighet av annat där anhängigt ärende eller då besvärsmålets utgång måste anses vara av principiell eller mer omfattande betydelse, samt den utredning, som i målet måste verkställas, vore särskilt vidlyftig. I den mån emellertid ett dylikt system med s. k. reservationsbesvär komme till användning blott på den grund, att andra angelägna ärenden å advokatfiskalskontoret icke medgivit besvärens fullföljande i ett sammanhang, måste det anses förkastligt och olämpligt. Efter advokatfiskalsämbetets uppfattning vore det av synnerlig vikt, att arbetskraften å kontoret vore sådan, att ett dylikt system ej behövde förekomma.

Av arbetsberättelser, som bifogats advokatfiskalsämbetets memorial, framginge, vad som ytterligare bestyrktes av ämbetets diariier, att antalet å advokatfiskalskontoret balanserade mål måste anses hava sedan lång tid tillbaka varit allt för stort, samt att den sålunda förefintliga balansen ej kunde tillfredsställande bort-

arbetas utan särskilda åtgärder. Balansen avsåge huvudsakligen dels atskilliga från kollegiet till kontoret för yttrande remitterade mål, vilka påkallade mer omfattande utredning, dels ock åtskilliga ärenden, i vilka fråga vore om anhängiggörande av rättegång eller annan talan för iakttagande av kronans rätt, men där denna fråga måste bero av vidare icke medhunnen utredning. I vissa av dessa fall vore den erforderliga utredningen av synnerligen omfattande beskaffenhet och av principiell betydelse. Advokatfiskalsämbetet ville härutinnan framhålla, att för bedömande av ämbetets arbete antalet diarieförda och balanserade mål och ärenden i sig självt naturligtvis ej finge anses avgörande. För ett riktigt sådant bedömande ankomme det väsentligen på ärendenas beskaffenhet och vikt samt arten av den befattning, advokatfiskalen hade att med dem taga.

För vardera advokatfiskalen representerade den ende å advokatfiskalskontoret anställde amanuensen — under de tider, då den tillfälliga hos vattenfallsavdelningen huvudsakligen tjänstgörande amanuensen vore helt upptagen av dithörande göromål, samt under semester tid — tillgång till arbetskraft till sitt biträde under blott en å högst två timmar dagligen, en tillgång, som måste te sig såsom orimligt knapp. Denne amanuens kunde i stort sett ej heller medhinna annat än kollationeringsarbete, förande av vissa fatalielistor, verkställande av utdrag ur jordeböcker, insamlande av handlingar samt besök för sådant eller annat ändamål hos andra myndigheter. Vissa tider måste han för fataliers behöriga iakttagande m. m. stå till endera advokatfiskalens uteslutande förfogande. Av sådan anledning hade exempelvis under hösten 1915 ena advokatfiskalen saknat allt amanuensbiträde under tre veckor. All annan utredning och uppsättning än den nyss nämnda måste utföras av advokatfiskalen personligen, i den mån han ej under särskilda tider biträdde av den tillfälliga amanuensen hos vattenfallsavdelningen eller av renskriverson. Under den huvudsakliga delen av arbetsdagen saknade han alltså i sin tjänst något som helst biträde undantagandes numera den sistnämnda.

I en av förutvarande advokatfiskalen den 22 januari 1914 till kollegiet gjord framställning hade framhållits, att med hänsyn till de redan då å advokatfiskalskontoret förekommande målens antal och beskaffenhet var och en av de tjänstförrättande advokatfiskalerna hade på sin lott en arbetsbörda, som till omfattning och kvalitet syntes honom vara fullt jämförlig med den, som tilldelats en av kollegiets ordinarie rotlar. Till biträde vid handläggningen av sitt arbete hade emellertid, enligt vad samme advokatfiskal vidare framhållit, varje rotel förutom den för samtliga rotlar gemensamma registratorn, åtminstone en första gradens tjänsteman (notarie) och en amanuens. Biträde vid motsvarande registrators-, notarie- och amanuensarbete vore å advokatfiskalskontoret ej tillgodosett annat än med den för båda advokatfiskalerna gemensamma amanuensen. Detta syntes vara ett påfallande missförhållande.

Advokatfiskalsämbetet tillåte sig i förevarande avseende framhålla vikten av, att även en stats ämbetsmyndighet till förmån för det statsintresse, för vilket den vore verksam, och för allmänheten anpassades efter ostridigt förefintliga praktiska behov; och gällde detta särskilt advokatfiskalskontoret, där förhållandena i vissa avseenden vore att likställa med ett enskilt advokatkontor — vilket, såsom ämbetet fått erfara, ej underlåte att, då det uppträdde såsom kronans motpart, för stora kostnader anlita tillgänglig sakkunskap och erforderligt utredningsbiträde.

Då ämbetet alltså funnit, att den stora ökningen av arbetet å advokatfiskals-

kontoret icke längre gjorde det möjligt för vederbörande advokatfiskaler att utan en därav betingad ökning av arbetskrafterna å kontoret tillgodose nödvändiga krav såväl från kollegiets som från annan myndighets och allmänhetens sida, hade ämbetet ansett det vara sin plikt, att, samtidigt som ämbetet bringade detta förhållande till kollegiets kännedom, även föreslå de åtgärder för förbättrande av härutinnan rådande brister, som ämbetet för sin del ansåge lämpligast.

Efter ämbetets mening kunde dylik förbättring vinnas blott därigenom, att tillgång bereddes vardera advokatfiskalen till biträde under hela den dagliga arbetstiden å tjänsterummet, ävensom att detta biträde bleve sålunda kvalificerat, att detsamma kunde dels under advokatfiskalens ledning biträda med sådant utredningsarbete och sådana andra göromål, som ej tarvade advokatfiskalens egen handläggning, dels ock vid behov utöva det ställföreträdarskap för advokatfiskalen som vore erforderligt under dennes tjänsteresor och arbete med vissa särskilt omfattande och viktiga ärenden, som ej finge tillbakasättas.

Ämbetet ville i detta sammanhang framhålla den synnerliga vikten därav, att under advokatfiskalens frånvaro från sin tjänst pågående rättegångar, som kunde gälla synnerligen stora intressen, och andra ärenden ej överlämnades till handläggning åt en med dem och med förhållandena i det föreliggande fallet ej förtrogen person. Att till den, som ej tagit någon som helst befattning med de mål, som vid en viss tidpunkt vore anhängiga och däri talan skulle utföras i olika fall i olika instanser, överlämna deras handläggning, innebure därför, att ett olämpligt dubbelarbete bleve nödigt, och skadade den nödvändiga stabiliteten i advokatfiskalens ämbetsbefattning, samt förminskade väsentligt utsikten till framgång i densamma. Vardera advokatfiskalen vore under nuvarande förhållanden så upptagen med vad honom ålåg, att han ej kunde följa den andres åtgöranden på sätt, som gjorde det för honom möjligt att i berörda avseende vid behov träda i den andres ställe utan alldeles särskilt dubbelarbete, som innebure ett åsidosättande av det honom regelmässigt ålagda arbete.

Det sålunda uppställda kravet kunde efter ämbetets uppfattning lämpligen tillgodoses därigenom, att under vardera advokatfiskalen anställdes en tjänsteman med den avlöning, att han kunde hava skyldighet att helt och hållet ägna sig åt arbetet å advokatfiskalskontoret. Därigenom bleve hans arbetskraft i erforderlig mån effektiv. I betraktande av att ena advokatfiskalstjänsten ännu ej vore uppförd å ordinarie stat samt med hänsyn till de organisatoriska förhållandena i allmänhet å advokatfiskalskontoret, borde efter ämbetets uppfattning dessa tjänstemän endast erhålla extra anställning. Vid sådant förhållande syntes det angivna önskemålet för närvarande kunna lämpligen tillgodoses sålunda, att, med bibehållande av den nuvarande amanuensen, två tjänstemän anställdes, en för vardera advokatfiskalen, med något lägre arvode än som tillkomme tjänsteman av första lönegraden, men dock så högt tilltaget, att av dem kunde fordras, att de under större delen av, och i mån av behov under hela, den dagliga arbetstiden å tjänsterummet skulle vara att där tillgå. Därigenom vunnes också, att det angivna kollationeringsarbetet och annat enklare slag av arbete, som utfördes av den nuvarande amanuensen, ej skulle behöva inkräkta på övriga tjänstemäns göromål. Under angivna förutsättning syntes det ämbetet ej oundgängligen nödigt, att de nämnda biträdande tjänstemännen fullt ut erhöle den avlöning, som tillkomme en löneinnehavare av första tjänstegraden.

Såsom minimiavlöning för en var av dem föreslog ämbetet 3,000 kronor,

vilken avlöning — som, efter vad ämbetet inhämtat, i allmänhet å större advokatkontor utgjorde minsta begynnelseavlöning — utgått till vissa tjänstemän inom kollegiet. Med en dylik avlöning ansåg ämbetet det möjligt att även hos ämbetet erhålla kvalificerade personer med sådana tjänsteåligganden, att de uppställda anspråken bleve tillbörligt tillgodosedda; och höll ämbetet före, att därmed lockelsen för en dylik tjänsteman att med undantag för advokatfiskalstjänsterna söka förordnande å första och andra gradens tjänst skulle bliva så ringa, att det ej behöfve befaras, att de av nu nämnda anledning bleve — åtminstone ej under längre tid av året — tagna från advokatfiskalskontoret.

Därest under år 1916 advokatfiskalsämbetet finge tillgå ungefär samma biträde som dittills av den hos vattenfallsavdelningen tjänstgörande amanuensen, ansåg ämbetet en sådan anordning möjlig, att denne erhöle den ena av de nu ifrågasatta nya anställningarna å kontoret, vid vilket förhållande och så länge så bleve fallet, det föreslagna arvodet av 3,000 kronor möjligen skulle kunna för denne nedsättas till 2,000 kronor.

Advokatfiskalsämbetet har slutligen ytterligare framhållit, att dess förslag om anställande under vardera advokatfiskalen av en tjänsteman med angivna avlöning och åligganden endast avsåge att med hänsyn till nu överskådliga förhållanden tillgodose ett efter ämbetets uppfattning oundgängligt behov.

*Kammar-
kollegiet.*

Kammarkollegiet har i sin förberörda skrivelse den 22 december 1915 vitsordat riktigheten av den av advokatfiskalsämbetet lämnade redogörelsen, likväl med den anmärkning att det syntes vara en öppen fråga, huruvida och i vilken omfattning advokatfiskalsämbetet jämväl för framtiden kunde hava anledning att taga befattning med sådana syner, vilka i sammanhang med ny lönereglering komme att jämlikt 64 § ecklesiastik boställsordning hållas i de särskilda pastoraten. Den av advokatfiskalsämbetet omförmälda cirkulärskrivelsen hade nämligen endast avsett en provisorisk åtgärd i avvaktan på de förslag till åtgärder i ämnet, som kunde emotas från de av Kungl. Maj:t tillsatta kommitterade för utredning rörande ändrad förvaltning av kyrkofonden m. m.

Oavsett emellertid huruvida handläggningen av sistberörda slags ärenden för framtiden komme att belasta advokatfiskalsämbetet eller icke, fann kollegiet advokatfiskalsämbetets arbetsbürda, sådan den för närvarande vore och för en längre framtid med största sannolikhet komme att gestalta sig, oundgängligen kräva en förstärkning av advokatfiskalskontorets arbetskrafter fullt ut i den omfattning ämbetet föreslagit. Det trängande behovet av denna förstärkning, som med full tydlighet framginge av ämbetets arbetsredogörelser för de sista fem åren, måste ock med det snaraste tillgodoses, därest icke såväl allmänt som enskilt intresse i allvarlig mån skulle bliva lidande.

Lika med advokatfiskalsämbetet ansåg jämväl kollegiet, att den ifrågasatta förstärkningen av arbetskrafterna borde ske i den form, att vardera advokatfiskalen erhöle ett stadigvarande tjänstebiträde.

Beträffande däremot den tjänsteställning och de avlöningsförmåner, som enligt advokatfiskalsämbetets förslag skulle — under förutsättning att den nuvarande amanuensbefattningen bibehölles — beredas de ifrågasatta tjänstebiträderna, kunde kollegiet icke fullt ansluta sig till ämbetets framställning.

Därest man nämligen med den ifrågasatta anordningen önskade vinna det

syftemål, att tillgång bereddes vardera advokatfiskalen till biträde under hela den dagliga arbetstiden å tjänsterummet ävensom att detta biträde bleve sålunda kvalificerat, att detsamma kunde dels under advokatfiskalens ledning biträda med sådant utredningsarbete och sådana andra göromål, som ej tarvade advokatfiskalens egen handläggning, dels ock vid behov utöva det ställföreträdarskap för advokatfiskalen, som vore erforderligt under dennes tjänsteresor och arbete med vissa särskilda omfattande ärenden, som ej finge tillbakasättas, syntes det kollegiet uppenbart, att detta syftemål icke kunde uppnås med mindre ifrågavarande biträden bereddes minst lika goda avlöningsförmåner och tjänstemeriter som dem, vilka tillkomme kollegiets notarier. Med en avlöning av endast 3,000 kronor och utan tjänstemeriter motsvarande första lönegradens ansåg kollegiet stora svårigheter möta att få ifrågavarande befattningar besatta med därtill fullt kvalificerade personer, och i varje fall skulle enligt kollegiets mening ringa utsikter förefinnas, att de kvalificerade personer, som trots nämnda avlöningsvillkor tilläventyrs kunnat placeras å advokatfiskalskontoret, komme att kvarstanna därstädes så länge, att den av dem inhämtade erfarenheten rörande kontorets ärenden kunde i önskvärd grad därstädes utnyttjas.

Ur denna synpunkt och då ifrågavarande befattningshavares åligganden komme att fullt motsvara det arbete och ansvar, som enligt gällande instruktion ålåg kollegiets notarier, ansåg kollegiet det riktigast och bäst överensstämmande med kollegiets organisation i övrigt, att, i stället för de av advokatfiskalsämbetet föreslagna tjänstebiträderna med ett arvode vardera å 3,000 kronor, å advokatfiskalskontoret anställdes två extra tjänstemän i första lönegraden med en avlöning för vardera av 3,900 kronor, varav 2,400 kronor borde anses såsom lön, och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Då dessa tjänstemän jämväl syntes böra beredas semester motsvarande den, som tillkomme tjänstemän i nyssnämnda lönegrad, ansåg kollegiet ett lämpligt belopp, förslagsvis 400 kronor, böra anvisas till ersättning under semestern åt deras vikarier och åt vikariernas ställföreträdare. Årsanslaget för den av kollegiet sålunda föreslagna förstärkningen av advokatfiskalskontorets arbetskrafter skulle alltså uppgå till 8,200 kronor.

Med en dylik anordning kunde, enligt kollegiets mening, den hittillsvarande amanuensbefattningen å advokatfiskalskontoret indragas. Det med denna amanuensbefattning förenade arvodet hade vid beräkningen av det å kollegiets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, renskrivnings- och tryckningskostnad m. m. beräknats utgå med 1,800 kronor. Under förutsättning att detta belopp sålunda komme att inbesparas, skulle kollegiets förslag, i stort sett, icke föranleda större utgifter för statsverket än dem, varom advokatfiskalsämbetet hemställt.

Ifrågavarande extra tjänstemän i första lönegraden syntes kollegiet lämpligen böra benämnas fiskaler och böra besitta advokatfiskals kompetens enligt kungl. kungörelsen den 12 maj 1865 angående förändrade villkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar. De skulle hava till åliggande att, efter av ämbetsverkets chef föreskriven indelning till tjänstgöring under de två advokatfiskalerna, under vederbörande advokatfiskals inseende biträda med utredning av förekommande mål och ärenden och med anskaffande av erforderliga upplysningar, därvid fiskal skulle vara ansvarig för riktigheten av de upplysningar, uppgifter och utdrag av handlingar han lämnade; att uppsätta koncept till utgående expeditioner i ärenden som tillhörde den advokatfiskal, under vilken fiskal blivit indelad till tjänstgöring; samt att efter skedd justering skyndsamt låta utskriva de utgående expeditionerna

och ansvara för deras överensstämmelse med koncepten. Därjämte syntes för beredande av lättnad åt vederbörande advokatfiskal i åtskilliga fall, då personlig inställelse för bevakande av Kungl. Maj:ts och kronans talan vid domstolar, ämbetsmyndigheter och förrättingssammanträden från advokatfiskalsämbetets sida vore lämplig eller önskelig, möjlighet böra beredas att låta advokatfiskalen företrädas av den fiskal, som tjänstgjorde under honom, därvid det syntes böra tillkomma kollegiets chef eller justitiekanslern att därom meddela förordnande på framställning av advokatfiskalen.

Kollegiet ansåg förstärkningen av advokatfiskalskontorets arbetskrafter lämpligen böra äga rum från och med den 1 juli 1916; kollegiet ville dock redan på förhand meddela, att kollegiet med hänsyn till åtskilliga större ärenden, som förväntades komma att bli föremål för advokatfiskalsämbetets handläggning under vintern 1915—1916, bland annat avvitringsärenden, sannolikt komme att se sig nödsakat att jämväl för tiden före den 1 juli 1916 göra framställning om viss annan tillfällig arbetsförstärkning å advokatfiskalskontoret.

I enlighet med vad anført blivit, och då för år 1916 någon rätt till semester för de ifrågasatta nya befattningshavarna och i anledning därav vikariatsersättning icke syntes ifrågakomma, skulle alltså för den av kollegiet föreslagna utökningen av advokatfiskalskontorets arbetskrafter, efter avdrag av arvudet till den därstädes anställda amanuensen, bli erforderligt för år 1916 ett belopp av 3,000 kronor och för år 1917 ett belopp av 6,400 kronor, utöver vad kollegiet redan disponerade eller begärt att få disponera.

Under erinran därom att kollegiet i förut omförmälda skrivelse den 30 september 1915 bland annat hemställt om medgivande för kollegiet att, utöver vad förut för ändamålet anvisats, såsom tillägg till det i ämbetsverkets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, renskrivnings- och tryckningskostnad m. m. använda ett belopp av 4,350 kronor under år 1916 och 5,475 kronor under år 1917, har kollegiet slutligen framhållit, att sistberörda två summor syntes under förutsättning, å ena sidan, att amanuensbefattningen å advokatfiskalskontoret bleve från och med den 1 juli 1916 obesatt, men, å den andra, att vikariatsersättning skulle under 1917 komma att utgå med 400 kronor utöver vad i skrivelsen den 30 september 1915 beräknats, böra minskas för år 1916 med 900 kronor eller från 4,350 kronor till 3,450 kronor samt för år 1917 med 1,400 kronor från 5,475 kronor till 4,075 kronor.

Vid föredragning den 31 december 1915 av kammarkollegiets förstberörda framställning av den 30 september samma år fann Kungl. Maj:t gott, bland annat, *dels* medgiva att hos kollegiet finge under tiden från 1916 års början intill den 1 juli samma år anställas ytterligare två adjungerade ledamöter, tre extra notarier och tre extra skrivbiträden, *dels* förklara, att de adjungerade ledamöterna, vilka skulle hava att till dem, som uppehölle deras tjänst, avstå därmed förenade tjänstgöringspenningar, skulle vara berättigade att under tiden för förordnandet uppbära mot kammarråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning, *dels* bemyndiga kollegiet att under motsvarande tid hos kollegiet förordna tre personer

att vara extra notarier och tre personer att vara extra skrivbiträden, därav ett, anställt hos kollegiets advokatfiskalsämbete, i andra lönegraden och två i första lönegraden, *dels* tillerkänna extra notarierna och extra skrivbiträdena rättighet att uppbära arvoden, extra notarierna, vilka skulle hava att frånträda möjligen förekommande avlöningsförmåner inom ämbetsverket, efter 3,900 kronor, varav 1,500 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, det extra skrivbiträdet i andra lönegraden efter 1,550 kronor och de extra skrivbiträdena i första lönegraden efter 1,150 kronor, allt för år räknat, *dels ock* medgiva kollegiet att såsom tillägg till det i kollegiets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning m. m. under ifrågavarande tid använda ett belopp av högst 2,175 kronor.

Tillika fann Kungl. Maj:t gott uppdraga åt löneregleringskommittén att verkställa utredning, huruvida och i vad mån förstärkning av kollegiets arbetskrafter för tiden efter utgången av juni månad år 1916 i den av kollegiet ifrågasatta utsträckning kunde anses behövlig, samt avgiva det utlåtande, vartill utredningen kunde föranleda, och förordnade Kungl. Maj:t kammarrådet, friherre Casten von Otter att såsom ledamot i kommittén deltaga i behandlingen av denna fråga.

Kammarkollegiets skrivelse den 22 december 1915 överlämnades genom remiss den 13 januari 1916 till löneregleringskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det kommittén den 31 december 1915 lämnade uppdraget.

I skrivelse den 16 mars 1916 har nu löneregleringskommittén avlämnat den begärda utredningen och därvid — efter att hava redogjort för kammarkollegiets framställningar — anfört följande:

Löneregleringskommittén.

»Såsom av kammarkollegiets framställning av den 30 september 1915 framgår, har det av kollegiet åberopade behovet av den i nämnda framställning ifrågasatta tillfälliga förstärkningen i ämbetsverkets arbetskrafter föranletts *dels* av önskvärheten att kunna avhjälpa en under de senaste åren uppkommen alltjämt stigande balans, *dels ock* huvudsakligen därav att sedan år 1914 gjort sig kännbar och under en tid framåt kommer att inträffa en avsevärd ökning i tillströmningen inom vissa grupper av de på kollegiets handläggning beroende ärenden, en ökning, som, beroende på vissa under senare tid utfärdade författningar, är av övergående beskaffenhet och endast i någon mån tagits i beräkning vid bestämmandet av ämbetsverkets ordinarie arbetskrafter.

De grupper av ärenden, inom vilka berörda ökade tillströmning gjort sig gällande, utgöras *dels* av frågor rörande fastställande av nya löneregleringar för rikets prästerskap och därmed sammanhängande frågor och *dels* av frågor, uppkomna i sammanhang med jordregistrets uppläggande. Mera i förbigående har omnämnts ytterligare en grupp ärenden, nämligen ärenden angående frälseräntor.

Enligt gällande instruktion åligger det kammarkollegiet, bland annat, att till

Kungl. Maj:t avgiva underdåniga utlåtanden i frågor om ordnande av prästerskapets avlöning och därmed sammanhängande frågor samt om förändringar i landets kyrkliga indelning.

De prästlöneregleringar, vilka meddelats på grund av de genom 1910 års lagstiftning upphävida förordningarna den 11 juli 1862 och den 1 november 1872, och vilka regleringar var för sig fastställda för en tid av 50 år, räknat från och med den 1 maj näst efter fastställelsen, skola nu i den mån de upphöra att äga tillämpning — vilket sker successivt under en följd av år — ersättas av nya löne-regleringar, grundade på 1910 års lagstiftning.

Nämnda äldre löne-regleringar uppgå tillsammans till ett antal av 1,365.

De första av dem hava till ett antal av 12 upphört att gälla den 30 april 1914; motsvarande dag år 1915 löpte ytterligare 34 till ända. Därefter kommer en period av sju år, under vilken det stora flertalet upphör att äga tillämpning, i det att 110 förfalla år 1916, 179 år 1917, 202 år 1918, 204 år 1919, 222 år 1920, 156 år 1921 och 113 år 1922. De år 1923 förfallande utgöra 59, och under vart och ett av vissa därefter följande år tilländagår giltigheten av allenast ett fåtal.

Förslag till de nya löne-regleringarna uppgöras av inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga, varefter kammarkollegiet erhåller remiss att efter vederbörandes hörande avgiva underdånigt utlåtande.

I sammanhang med behandlingen av löne-regleringsförslagen förekomma, såsom av kollegiet framhållits, till utredning och prövning dels de på sin tid av prästlöneregleringskommittén framställda förslag rörande den kyrkliga indelningen och organisationen eller förslag, som därutinnan av de sakkunniga väckas, dels ock även andra frågor, som tarva utredningar och undersökningar, såsom frågor om den rätt, varmed boställe av präst innehaves, om befintligheten av donationer, om patronats-rätter o. s. v. Nu avsedda spörsmål äro av ofta grannliga natur och av stor betydelse för, å ena sidan, församlingen och prästen och, å den andra, kyrkofonden såsom ansvarig för prästlönerna i den mån församlingsavgifterna och övriga inom pastoratet tillgängliga lönetillgångar icke förslå.

Bland övriga ärenden, som uppstå såsom en följd av de nya löne-regleringarna och kräva handläggning av kammarkollegium, må nämnas frågor om överlämnande i enlighet med 2 § i lagen om kyrkofond till denna fond av fonder och andra kapitaltillgångar, som äro avsedda till avlöning för prästerlig tjänst, samt om beräkning, jämlikt 19 § 4:o i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, av det belopp skogsförsäljningsmedel, som årligen skall ur kyrkofonden utgå såsom bidrag till prästerskapets avlöning.

På grund av stadgandet i 3 § 2 stycket av lagen den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför, och i enlighet med de närmare bestämmelser därom, som äro meddelade i kungl. kungörelsen den 11 december 1914 angående tillämpning av samma lag, tillkommer kammarkollegiet en särskild befogenhet, nämligen att fastställa den summa i penningar, till vilken de indragna avgifterna skola för varje församling vid indragningen beräknas. Berörda uträkningar äro av synnerligen tidsödande art.

Det arbete, som måste utkrävas av kammarkollegiet med anledning av de nya prästerliga avlöningsslagarnas genomförande, kommer sålunda att fortfarande under de närmaste åren bliva mycket betungande och i följd därav påkalla förstärkning i ämbetsverkets ordinarie arbetskrafter.

Vad angår jordregisterarbetet, har kammarkollegiet icke någon befattning med själva upplägget av registret, men, enär jordregistret vilar på jordeboken, ger jordregisterarbetet upphov till ett stort antal jordeboken rörande frågor, vilka komma under kollegiets handläggning, då kollegiet instruktionsenligt har att pröva frågor om granskning och fastställande av jordeboken och om vidtagande av ändringar däri ävensom frågor om hemmans rätta mantal och om namnförändring å hemman eller lägenhet, som är i jordeboken upptagen.

Av de ärenden, som till följd av det pågående jordregisterarbetet komma under kollegiets handläggning, äro, efter vad kommittén inhämtat, åtskilliga av mera enkel beskaffenhet, såsom frågor om benämning å fastigheter eller fastighetsdelar, som förklarats skola överföras till särskilt upplägg, om namn- eller nummerförändring å fastighet till förekommande av sammanblandning med annan fastighet m. m. Dessa ärenden torde därför vid den nu föreliggande frågans bedömande kunna lämnas å sido.

Det stora flertalet ärenden åter utgöres av sådana, som uppkomma med anledning av stadgandet i § 27 jordregisterförordningen, och dessa senare fordra i regeln mer eller mindre vidlyftiga undersökningar och äro ofta av invecklad beskaffenhet.

I avseende å uppkomsten och betydelsen av jordregistret samt om jordregisterarbetets organiserande m. m. torde nu allenast få hänvisas till vad därutinnan anförts i kommitténs underdåniga yttrande den 26 februari 1915 och som återgivits i den förut omförmälda kungl. propositionen nr 133 till 1915 års riksdag, sid. 13—15.

Rörande omfattningen av det tillskott i arbete, nu ifrågavarande jordregisterärenden tillföra kammarkollegiet, får man en föreställning genom den meddelade upplysningen, att lantmäteristyrelsen uppskattat ärendena till ett sammanlagt antal av åtskilliga tusen; och då jordregistrets uppläggande beräknats vara fullbordat med 1917 års utgång, är det alltså under en synnerligen kort tidrymd som tillströmningen av detta betydande antal ärenden av nu ifrågavarande slag skulle äga rum, medförande i de ämbetsverket åliggande arbeten en ökning, som blir än mer betungande genom den vidtagna ändringen i jordregisterförordningen.

Till stöd för sin nu ifrågavarande framställning om förstärkning i arbetskrafterna har kollegiet åberopat, förutom den starka tillströmningen av ärenden tillhörande nyss angivna grupper, även den omständighet att, oavsett samma ärenden, kollegiets arbetsmängd vore stadd i ständig stegring och att i följd därav antalet på kollegiets handläggning beroende, icke avgjorda ärenden alltjämt ökades.

Såsom tillägg till de av kollegiet härutinnan lämnade uppgifter torde kommittén få meddela, att, efter vad kommittén inhämtat, antalet under år 1915 till kollegiet inkomna diariéförda ärenden (strömsfallsärendena oberäknade) uppgick till 4,690; antalet under året avgjorda ärenden uppgick till 3,452 och antalet vid årets slut balanserade ärenden till 3,536, allt enligt verkställd preliminär beräkning.

För nedbringandet av sagda balans till normal omfattning kräves uppenbarligen ökning i kollegiets arbetskrafter.

Vad angår advokatfiskalsämbetets arbetsbörda, må till den av detta ämbete verkställda utredningen tilläggas, att, efter vad kommittén inhämtat, antalet under år 1915 diariéförda ärenden, enligt preliminär beräkning, uppgått till 1,338, samt att såväl denna som de av ämbetet meddelade siffror angående antalet ärenden avse

antalet efter frånräknande av de ärenden, som tillhört den särskilda vattenfallsavdelningen.

Utredningen visar, att på de båda ifrågavarande advokatfiskalerna vilar ett arbete av sådan omfattning att en förstärkning av de till advokatfiskalskontorets förfogande ställda arbetskrafterna måste anses vara av behovet påkallad.

Innan kommittén emellertid går att yttra sig vidare däröver, i vad mån behovet av förstärkning i kollegiets arbetskrafter må anses göra sig gällande även för tiden efter utgången av juni månad år 1916, torde få i korthet erinras om kollegiets nuvarande organisation, så vitt angår de till ämbetsverkets förfogande ställda arbetskrafterna av här ifrågavarande slag, samt undersökas, huruvida och i vilken omfattning ärendena angående prästlöneregleringar och jordregister tagits i beräkning vid fastställandet av ämbetsverkets nuvarande personal.

Sedan kammarkollegium år 1879 varit föremål för omorganisation, varvid dess personal, utan att begränsning av kollegiets ämbetsbefattning tillika vidtogs, i väsentlig mån minskades, bestod kollegiet intill den 1 juni 1909, då dess nuvarande, genom instruktion den 26 maj 1909 fastställda organisation trädde i tillämpning, av president och sex kammarråd, varjämte därstädes voro anställda i andra lönegraden två tjänstemän, nämligen en advokatfiskal och en arkivarie, samt i första lönegraden tolv tjänstemän, därav tio notarier, en registrator och en aktuarie; därtill kommo extra ordinarie tjänstemän, amanuenser, till ett antal växlande mellan åtta och tio.

Då löneregleringskommittén i slutet av år 1903 avgav betänkande rörande reglering av löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium, vilket betänkande i sina huvudsakligaste delar ligger till grund för ämbetsverkets nuvarande organisation, erinrade kommittén, att inom det arbetsområde, som blivit kollegiet anvisat enligt 1879 års instruktion, sedermera tid efter annan utfärdats lagbestämmelser, vilka föranlett, att vissa kollegiet enligt instruktionen tillhörande grupper av mål och ärenden antingen över huvud taget icke vidare förekomme eller ock endast förekomme i väsentligt mindre omfattning än tillföre.

Kommittén framlade förslag om ytterligare begränsning av kollegiets ämbetsverksamhet dels genom upphörande av kollegiets befattning såsom mellaninstans med vissa besvärsmål, dels genom överflyttning till de allmänna domstolarna av vissa mål och dels genom överflyttning till andra förvaltningsmyndigheter av andra kollegiets mål och ärenden; och tillstyrkte kommittén därjämte en icke oväsentlig minskning i antalet såväl ledamöter i ämbetsverket som tjänstemän därstädes.

Med hänsyn till den redan inträdda och av kommittén ytterligare föreslagna begränsningen i kollegiets göromål jämte de av kommittén förordade förändringar i sättet och ordningen för ärendenas behandling m. m. beräknade nämligen kommittén, att det antal ärenden, som skulle komma att till beredning och förredning vila på ledamöterna, icke komme att bliva större än att de, fördelade på tre ledamöter, skulle ungefärligen motsvara det antal, som då fölle på var och en av de sex kammarråden (d. v. s. enligt vad kollegiet i sin nu förevarande framställning av den 30 september 1915 erinrat, 438).

Av intresse för den föreliggande frågan torde vara vad kommittén yttrade angående ärenden rörande ordnande av prästerskapets avlöning och därmed sammanhängande frågor, i vilka kollegiet enligt instruktionen hade att avgiva utlåtanden.

Det vore otvivelaktigt, yttrade kommittén, att dessa ärenden redan då för-

orsakade kollegiet ett betydande arbete; och från dess sida hade framhållits att av de många och omfattande förslag, vilka framställts av den s. k. prästlöneregleringskommittén, en del redan blivit till kollegiet remitterade och andra vore att efter hand dit förvänta, varav en väsentlig ökning i kollegiets arbetsbörda skulle orsakas.

Att i nu ifrågavarande avseende ett betydande och väsentligt ökat arbete förestode kollegiet ansåg kommittén jämväl för sin del uppenbart. Antagligt vore även att detta arbete komme att bliva utsträckt över en ganska lång tidrymd. Men det vore i allt fall ett arbete av övergående beskaffenhet. Och vanskligt vore väl för övrigt att med någon mån av visshet kunna beräkna det behov av arbetskraft, som för dess behöriga utförande kunde erfordras.

Med hänsyn härtill ansåg kommittén, att det arbete, som av prästlöneregleringskommitténs förslag kunde bliva en följd, icke borde läggas till grund för beräkning av behovet av ordinarie arbetskrafter inom kollegiet.

Frågan om jordregister var vid nämnda tidpunkt ännu icke aktuell.

Kammarkollegiet, som den 29 april 1904 avgav underdånigt utlåtande över löneregleringskommitténs berörda betänkande och därvid avstyrkte ett av kommittén framlagt förslag beträffande avskiljande från kollegiet av de s. k. kommunikationsmålen, uttalade sig, under förutsättning att ett sådant avskiljande icke ägde rum, emot varje minskning i ledamöternas antal.

Till stöd härför återopade kollegiet, hurusom folkmängdens tillväxt och kulturens utveckling i ett land måste ställa i alla avseenden ökade krav på administrationen, i det att ärendena bleve flera samt mera invecklade och svårlösta, ävensom att, oaktat ändringarna i beskattningsväsendet och den kamerala lagstiftningen i övrigt, någon nedgång i målens antal inom kollegiet icke kunnat förmärkas vid den tidpunkt, då kollegiets utlåtande avgavs.

Vidare framhölls, hurusom en ökning i kollegiets arbetsbörda skulle föranledas, bland annat, av prästlöneregleringskommitténs förslag beträffande den kyrkliga indelningen och organisationen. Det ökade arbete, som för uppgörande av nya löneregleringar oundvikligen komme att påläggas kollegiet, vore därför, så vitt då kunde bedömas, ingalunda av övergående beskaffenhet, utan borde enligt kollegiets mening därtill tagas hänsyn vid beräkningen av de behövliga ordinarie arbetskrafterna inom kollegiet.

I den av Kungl. Maj:t till 1908 års riksdag avgivna och av denna med endast smärre jämkningar antagna propositionen i ämnet föreslog Kungl. Maj:t anvisande av avlöningsmedel för fyra kammarråd.

Oaktat Kungl. Maj:t i likhet med kommittén ansåg, att åtskilliga grupper av mål, bland dem kommunikationsmålen, skulle avskiljas från kollegiet, avvek dock den kungl. propositionen sålunda från kommitténs förslag i avseende å begränsningen av antalet ledamöter i ämbetsverket.

Av det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll inhämtas, att anledningarna därtill angivits vara *dels* att de till kollegiet inkomna mål och ärenden inom grupper, som skulle hos kollegiet kvarbliva, under senare åren visat en icke obetydlig tendens till ökning, *dels* att de arbetskrävande frågor rörande förändrad lagstiftning inom olika grenar av förvaltningen, vilka till kollegiet remitterats för avgivande av underdånigt utlåtande, högst betydligt stegrats så i antal som i omfattning, *dels* att det icke syntes vara lämpligt att vid den då förestående organisa-

tionsplanens uppgörande helt och hållet frånse den ökning i arbetsbördan, som bleve en följd av den då förestående nya lagstiftningen rörande de prästerliga avlöningsförhållandena och för denna öknings mötande endast tänka sig anlita sig extra arbetskrafter, *dels ock* att i följd av uppgörandet av det tilltänkta nya jordregistret, varom förslag dåmera förelåg, jordeboksärendena komme att för lång tid framåt tillföra kollegiet en icke ringa ökning i arbete.

I enlighet med vad av Kungl. Maj:t föreslogs och av riksdagen gillades, kom kollegiets ordinarie tjänstemannapersonal att bestå av, förutom chef och fyra kammarråd, två andra gradens och åtta första gradens tjänstemän, och begränsades, vad beträffar den extra ordinarie personalen, det anslag, som avsågs för, bland annat, beredande av arvodet åt amanuenser, sålunda, att de fast anställda amanuensernas antal skulle utgöra sex i stället för tio eller åtta. En av dessa amanuenser är anställd på advokatfiskalskontoret.

Numera hava åt kollegiet anvisats medel i och för tillfällig förstärkning i arbetskrafterna å advokatfiskalskontoret ävensom anslag för ordnande av vissa det förutvarande aktuarietkontoret tillhöriga handlingar, och torde i förnämnda hänseende få hänvisas till den närmare redogörelse därom, som återfinnes i den till 1916 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen under punkten 4 av sjunde huvudtiteln, där anslag äskats även för år 1917 för fortsatt anställande av en extra advokatfiskal.

Från och med 1915 års början har den förändring i kollegiets ordinarie arbetskrafter ägt rum, att en av befattningarna i första lönegraden, aktuarietbefattningen, förändrats till tjänst i andra lönegraden, vars innehavare skall benämnas arkivarie, samt att ytterligare en arkarietbefattning inrättats.

Berörda förändring föranleddes av en av kollegiet i underdånig skrivelse den 26 mars 1913 gjord framställning, över vilken löneregeringskommittén på sin tid hördes, varefter framställning i ärendet gjordes till 1914 års förra riksdag.

Inrättandet av den nya tjänsten föranleddes därav, att såsom en följd av den ökade tillströmningen av ärenden en icke oväsentlig del av det arbete, som förutsatts skola utföras av de biträdande tjänstemännen och även lämpligen borde av dem verkställas, icke medhanns av dem, utan att ledamöterna nödgats övertaga åtskilligt detaljarbete med ärendenas utredning m. m.

Den ökade tillströmning av ärenden, som gav anledning till berörda förstärkning i ämbetsverkets arbetskrafter, hade emellertid endast i ringa mån varit förorsakad av den nya lagstiftningen angående prästerskapets avlöningsförhållanden och av arbetet med jordregistret, utan gjort sig gällande inom redan befintliga grupper av ärenden.

I detta sammanhang torde även få framhållas, att, då den s. k. jordregisterkommissionen framlade förslag till ändrad lydelse av § 27 i jordregisterförordningen, kommissionen förutsatt, att den av kommissionen föreslagna förändringen skulle medföra behov av en tillfällig ökning av kollegiets arbetskrafter utöver det ifrågasatta lantmäteribiträdet. Kollegiet hade ock i sitt över kommissionens betänkande avgivna utlåtande framhållit behovet av en förstärkning i arbetskrafterna, därest den av kommissionen föreslagna anordningen, som av kollegiet förordades, bleve genomförd. På sätt inhämtas av det vid statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokoll över justitiedepartementens ärenden, hade jämväl vederbörande departementschef räknat med att den föreslagna överflyttningen

från lantmäterikontoren till kammarkollegium av en väsentlig del av det tyngande utredningsarbetet skulle föranleda behov av ökade arbetskrafter i kollegiet.

Beträffande nu själva saken och därvid först frågan om det av kammarkollegiet åberopade behovet av adjungerade ledamöter och extra notarier, har, såsom nämnts, 1915 års riksdag redan anvisat medel, som erfordras för anställande under år 1916 av en sådan ledamot och en extra notarie.

Då med hänsyn till de av kollegiet i dess underdåniga skrivelse den 30 september 1915 meddelade upplysningar något som helst tvivel icke torde kunna råda därom, att ej behov av förstärkta arbetskrafter uti enahanda hänseenden föreligger även för år 1917, torde frågan nu egentligen röra sig därom, huruvida behovet för kollegiet att under vart och ett av ifrågavarande två år erhålla biträde av ytterligare två adjungerade ledamöter och tre extra notarier må anses styrkt.

Med denna fråga sammanhänger den om anställande av ett för räknearbete avsett kvinnligt biträde, varför berörda frågor torde böra i ett sammanhang upptagas till behandling. Kollegiet har beräknat att två adjungerade ledamöter och två extra notarier skulle erhålla full sysselsättning med utredningen och handläggningen av prästerliga löneregleringar; att en extra notarie och ett extra skrivbiträde skulle erhålla full sysselsättning för beredningen av de till kollegiets fjärde rotel hörande s. k. fastställelseärendena eller de ärenden, som kollegiet har att handlägga på grund av 3 § 2 stycket av lagen den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför; samt att en adjungerad ledamot och en extra notarie krävdes för att biträda med avarbetande av den inom kollegiet uppkomna betydande arbetsbalansen.

Kommittén har funnit i nämnda hänseenden förebragt utredning övertygande och tillstyrker därför anställandet av det av kollegiet för fyllande av nu ifrågavarande behov begärda antalet befattningshavare av ovan omnämnda slag, i vad behovet angår såväl den senare hälften av år 1916 som ock året 1917.

Den av kollegiet lämnade redogörelsen för arbetsfördelningen i avseende å de s. k. fastställelseärendena giver vid handen, att det i dessa ärenden förekommande mera mekaniska arbetet blivit — i enlighet med den av kommittén i yttrandet den 26 februari 1915 givna anvisning — överlämnat till ett kvinnligt biträde, så att notarien sysselsättes allenast med den del av arbetet, som fordrar kvalificerad arbetskraft.

Vid bedömandet av frågan om det för handläggningen av prästlöneregleringsärendena erforderliga antalet arbetskrafter bör även — såsom kommittén ock framhöll i yttrandet den 26 februari 1915 — uppmärksammas, att i sagda ärendens natur ligger, att de måste bringas till avgörande inom viss tid. Det torde därför så mycket mindre kunna komma i fråga att förvägra kollegiet medel för de arbetskrafter, som erfarenheten visat vara oundgängliga för handläggningen av sagda ärenden.

Då kommittén den 26 februari 1915 yttrade sig i den då föreliggande frågan om förstärkning av kammarkollegiets arbetskrafter, förklarade kommittén sig ock hava funnit att för det dåvarande förelåg en ovanligt stor arbetsbalans, som icke utan vidtagande av särskilda åtgärder kunde åter nedbringas till normal omfattning.

Efter vad kollegiet nu upplyst, hava de under år 1915 arbetande adjungerade ledamöterna till följd av de påträngande löneregleringsärendena icke kunnat ägna sig åt balansens avarbetande. Enligt meddelad uppgift skulle även de under första hälften av år 1916 tjänstgörande tre adjungerade ledamöterna vara nödsakade att

helt och hållet sysselsätta sig med handläggning av prästerliga lönerogleringsärenden intill dess att 1917 års lönerogleringsserie blivit slutbehandlad, vilket beräknats komma att ske omkring den 1 april 1916. På grund härav har ock balansen kommit att ytterligare väsentligt ökas. En naturlig följd av sistnämnda förhållande är den av kollegiet framhållna att ärendena till olägenhet för enskilda och det allmänna bliva allt äldre, innan de hinna fram till avgörande. Beaktas bör ock den av kollegiet framhållna omständigheten, att arbetsbalansen skulle hava ställt sig icke oväsentligt ogynnsammare, därest icke i avseende å ärendenas beredning och föredragning vidtagits vissa extra ordinära anstalter, för vilka kollegiet närmare redogjort.

Kommittén finner det alltså oundgängligt, att kollegiet under den tid, varom nu är fråga (1 juli 1916—31 december 1917), erhåller biträde av en adjungerad ledamot med huvudsakligt åliggande att medverka till balansens avarbetande.

Även vad som anförts till stöd för att denne adjungerade ledamot bör erhålla biträde av en extra notarie anser kommittén äga giltighet. Med hänsyn till den stora arbetsmängd, som för närvarande tynger kollegiet, lär det nämligen ej kunna påräknas, att bemälda adjungerade ledamot skulle få i sitt arbete anlita de nuvarande notarierna och amanuenserna, vilka äro fullt tagna i anspråk för de ordinarie ledamöternas arbete. Fördenskull och då den adjungerade ledamotens arbetsuppgifter uppenbarligen icke komma att bliva mindre omfattande än de ordinarie ledamöternas, torde han icke kunna reda sig utan hjälp av en notarie, vilkens åligganden skulle vara att biträda med utredningar och med konceptskrivning ävensom att ombesörja expedieringen av alla de av den adjungerade ledamoten föredragna ärendena.

Vad vidare angår kollegiets begäran om anställande hos ämbetsverket jämväl under år 1917 av en extra arkivarie såsom biträde vid utredningarna rörande jordregistret, äga de skäl, som föranledde kommittén att i utlåtandet den 26 februari 1915 tillstyrka anställandet av en sådan tjänsteman under tiden till 1916 års utgång, fortfarande giltighet. Kommittén torde därför i denna del av ämnet kunna inskränka sig till att hänvisa till sitt därutinnan avgivna yttrande, vilket finnes återgivet i det vid propositionen nr 133 till 1915 års riksdag fogade statsrådsprotokollet, sid. 21 och 22.

Lämpligheten av att till biträde åt den ledamot, som handlägger ärenden angående jordregistret, hava anställt ett kvinnligt biträde, har kommittén av vad kollegiet därutinnan anfört funnit vara uppenbar. Kommittén tillstyrker därför bifall till förslaget jämväl i denna del; och anser kommittén detta behov föreligga för hela den tid, varom nu är fråga.

I advokatfiskalsämbetets den 1 december 1915 till kammarkollegium avlätna memorial, har lämnats redogörelse för den betydande ökning, som under de senare åren ägt rum i avseende å arbetet på advokatfiskalskontoret.

Under den tid 1879 års organisation var gällande bestod advokatfiskalskontorets personal av advokatfiskalen och en amanuens. Enahanda var förhållandet under de första åren efter det den nuvarande organisationen av år 1909 trätt i tillämpning.

På grund av arbetets tillväxt har sedan februari månad 1912 kontorets personal varit tillökad med en extra advokatfiskal: såsom förut erinrats, har i punkten 4 av sjunde huvudtiteln i 1916 års statsverksproposition begärts anslag även för år 1917 för denna tjänstemans fortsatta anställande, vilken begäran ock av riksdagen bifallits.

Den arbetsförstärkning, som — på sätt en i samma punkt intagen redogörelse närmare angiver — ägt rum för handläggning av de i kungl. brevet den 1

december 1912 avsedda vattenfallsärendena, torde här kunna lämnas å sido såsom utan betydelse för den nu föreliggande frågan; dock erinras, att den av vattenfallsavdelningens medel avlönade extra amanuensens delvis stått till förfogande för den ordinarie advokatfiskalen och den extra advokatfiskal, för vars avlönande medel äskats och beviljats på extra stat även för år 1917.

Nu har emellertid den redan medgivna arbetsförstärkningen befunnits otillräcklig, i det att kollegiet, med anledning av särskilda av advokatfiskalsämbetet gjorda framställningar, hemställt att å advokatfiskalskontoret finge anställas *dels* två extra tjänstemän i första lönegraden, med indragning dock tillika av den å kontoret anställda ordinarie amanuensbefattningen, *dels ock* ett kvinnligt biträde i andra lönegraden.

Det synes kommittén icke kunna bestridas, att de arbetskrafter, som för närvarande äro anvisade åt advokatfiskalsämbetet, icke stå i skäligt förhållande till det både omfattande och ansvarsfulla arbete, som för närvarande — fränsett de s. k. vattenfallsärendena — tillhör ämbetet.

Därpå hänvisar redan den inträdda mycket starka ökningen i antalet å advokatfiskalskontoret diarieförda ärendena.

Såsom advokatfiskalsämbetet erinrat, kan emellertid för bedömande av ämbetets arbete antalet diarieförda och balanserade mål och ärenden i sig själv ej få anses avgörande; av betydelse är däremot ärendenas beskaffenhet och vikt samt arten av den befattning, advokatfiskalen har att taga med dem. Vad ämbetet anfört för att ur sådan synpunkt belysa ämbetets arbetsmängd och behov av arbetskrafter synes kommittén vara i huvudsak riktigt och på ett övertygande sätt ådagalägga behovet för ämbetet att till sitt förfogande hava ett ökat antal arbetskrafter.

Då löneregleringskommittén den 18 mars 1912 avgav infordrat yttrande över kammarkollegiets då föreliggande och av statsmakterna sedermera bifallna framställning om anställande hos kollegiet av en extra advokatfiskal, yttrade kommittén följande, vilket i stort sett torde hava sin giltighet även för den nu föreliggande frågan.

'Av vad i ärendet förekommit' — yttrade kommittén — 'ansåge kommittén otvetydigt framgå, att arbetet å kammarkollegii advokatfiskalskontor numera betydligt ökats.

Kommittén hade sökt för sig klargöra orsaken härtill och därvid trott sig finna densamma i väsentligen förändrade förhållanden med avseende å föremålen för advokatfiskalens tjänstverksamhet.

Tidigare hade, efter vad kommittén erfarit, denna hans verksamhet varit i övervägande grad inriktad på sådana kamerala och administrativa frågor — huvudsakligen angående grundskatteväsendet och indelningsverket m. m. — vilka numera upphört att äga betydelse. Dessa ärenden torde, om än för sin tid nog så maktpåliggande, likväl icke i allmänhet varit för advokatfiskalen synnerligen betungande, enär de för honom behöfliga utredningar plägat verkställas av andra kollegii tjänstemän.

Senare hade advokatfiskalens arbete alltmera överförts på ett annat område. Den i nu förevarande ärende åberopade statistiken utvisade för det sista decenniet en betydande och allt ifrån år 1906 jämnt fortgående stegring i antalet av hans rättegångsmål, vilka, efter vad upplyst vore, med få undantag avsåge jordatvister.

Över huvud taget hade, efter vad kommittén inhämtat, advokatfiskalens

verksamhet i senare tid allt mera tagits i anspråk för frågor om kronans bättre rätt till fast egendom. Det förefölle också väl förklarligt, att i en tid av alltmera levande uppfattning om angelägenheten att tillvarataga det allmännas, under långa tider mindre beaktade intresse på detta område advokatfiskalens åtgärder i nämnda syfte allt oftare måste påkallas. Och det torde kunna antagas, att utvecklingen komme att fortgå i samma riktning.

På vissa allmänna områden — särskilt angående kronans jordupplåtelser till industrien — torde för advokatfiskalen redan nu kunna emotes nya uppgifter av omförmälda art i en omfattning, som tvivelsutan åtminstone under de närmaste åren måste tillföra honom ett betydande arbete.

Att i allmänhet advokatfiskalens befattning med frågor av nu avsedda beskaffenhet, helst då de ofta hänförde sig till stora värden, måste vara mera tidskrävande och mödosam än andra honom åliggande bestyr, syntes icke lida tvivel. Av kollegium hade i detta avseende betonats, att advokatfiskalen hade icke blott att ansvara för det formella utförandet och bevakandet av kronans talan i rättegångar utan jämväl att verkställa de för ändamålet erforderliga undersökningar och utredningar.

I anslutning härtill hade för kommittén uppgivits, att i allmänhet de för handläggningen av advokatfiskalens mål och ärenden behövliga utredningar tillförene i stor utsträckning tillhandahållits honom av kollegium, medan han numera vanligen hade att själv förskaffa sig sådana. Detta torde, efter vad det sagts kommittén, betingas av den vid verkets år 1909 verkställda omorganisation, med avseende å dåvarande förhållanden, vidtagna reduktion av kollegii tjänstemannapersonal.

Nu anförda omständigheter syntes kommittén giva stöd för det antagande, att man med avseende å advokatfiskalens numera betungade ställning icke hade att göra med en företeelse av allenast tillfällig och snart övergående art.

Utöver vad sålunda av kommittén anfördes år 1912 torde nu allenast få framhållas, hurusom hänsynen till de viktiga intressen, kammaradvokatfiskalsämbetet har att bevaka, efter kommitténs uppfattning med nödvändighet påkallar, att till ämbetets förfogande ställas sådana arbetskrafter, att ämbetet må kunna ägna sig åt sina betydelsefulla arbetsuppgifter med den noggrannhet och omsorg, som äro oeftergivliga vid handläggningen av så beskaffade ärenden.

Den av advokatfiskalsämbetet angivna ökningen i de på ämbetets handläggning ankommande mål och ärenden vinner ytterligare belysning genom en jämförelse med de uppgifter, som lågo till grund för den framställning, som på sin tid föranledde anställandet av den extra advokatfiskalen.

Av sistnämnda uppgifter jämte de uppgifter, som återfinnas dels i advokatfiskalsämbetets memorial den 1 december 1915, dels ock i samma memorial åtföljande arbetsredogörelser m. fl. kompletterande upplysningar, framgå följande sammanställningar:

Antalet inkomna mål och ärenden, oberäknat vattenfallsärendena, utgjorde under åren 1902—1911 i medeltal 416 (lägst 346 år 1903 och högst 490 år 1907), men år 1912 492, år 1913 828, år 1914 1,022 och år 1915 1,338.

Antalet rättegångar, vattenfallsprocesserna oberäknade, utgjorde under åren 1902—1911 i medeltal 35 (lägst 13 år 1902 och högst 57 år 1911), men år 1914 105.

Antalet vid årets slut balanserade mål och ärenden, med förenämnda undan-

tag, uppgick år 1902 till 132, år 1911 till 288, år 1913 till 583 och år 1914 till 745. Den 30 november 1915 utgjorde balansen 935.

Av det föregående inhämtas, att advokatfiskalsämbetet och kammarkollegiet velat på olika sätt tillgodose ämbetets behov av ökade arbetskrafter.

Enligt ämbetets förslag borde å advokatfiskalskontoret, med bibehållande av den nuvarande ordinarie amanuensen, anställas två extra tjänstemän med en årlig avlöning för vardera av minst 3,000 kronor — dock att, om till innehavare av den ena av dessa befattningar utsåges den på vattenfallsavdelningen tjänstgörande amanuensen, dennes avlöning i förstnämnda egenskap kunde nedsättas till 2,000 kronor. Kollegiet åter har föreslagit, att, med indragning av amanuensbefattningen, å advokatfiskalskontoret måtte inrättas två extra befattningar i första lönegraden, vardera med arvode av 3,900 kronor för år räknat.

Skillnaden är således den, att å kontoret skulle vara anställda — förutom de båda advokatfiskalerna och den å vattenfallsavdelningen tjänstgörande amanuensen, i den mån han kan stå till advokatfiskalernas förfogande — enligt ämbetets förslag tre befattningshavare av amanuens tjänsteställning och således med den lindrigare tjänstgöringsskyldighet, som kan åläggas dylik tjänsteman, men enligt kollegiets förslag åter två befattningshavare med den tjänsteställning och den arbetsskyldighet, som tillkommer ordinarie tjänsteman i första lönegraden.

Gemensamt för båda förslagen är att å kontoret jämväl skulle vara anställt ett kvinnligt biträde i andra lönegraden.

Efter kommitténs mening äger kollegiets förslag avgjort företräde. Arbetet på advokatfiskalskontoret har numera nått den omfattning, att det först genom att där anställa tjänstemän, vilka äro i tillfälle att ägna hela sin arbetskraft åt kontoret, torde bliva möjligt att bereda advokatfiskalerna fullt effektiv hjälp. Större arbetsintensitet och högre arbetsprodukt torde vara att förvänta av två tjänstemän med full arbetstid än av tre tjänstemän med halv eller tre fjärdedels sådan. De senare torde med hänsyn till behovet att söka sig bättre meriter än dem, som deras amanuensjämsgöring innebär, komma att fortare än de förra söka sig ifrån tjänstgöringen å kontoret, i följd varav alltså med genomförande av kollegiets förslag större stabilitet i tjänstgöringen å kontoret bör kunna förväntas. I ekonomiskt hänseende ställa sig förslagen i det närmaste lika.

Kommittén, som finner det vara genom den verkställda utredningen ådagalagt, att arbetet å advokatfiskalskontoret nått den omfattning att det lämnar full sysselsättning åt. förutom advokatfiskalen och extra advokatfiskalen, två extra tjänstemän i första lönegraden, får alltså förorda bifall till förslaget i fråga, sådant det blivit av kollegiet framställt.

Den föreslagna benämningen av fiskaler för de båda biträdande tjänstemännen å kontoret föranleder icke någon erinran från kommittén.

Lämpligheten av att å advokatfiskalskontoret anställa ett kvinnligt biträde finner kommittén vara styrkt genom vad i ärendet förekommit. Till följd av den växande arbetsmängden å advokatfiskalskontoret har myckenheten av det arbete, för vars utförande icke erfordras kvalificerad manlig arbetskraft, blivit så omfattande, att anordningen med ett kvinnligt biträde måste erkännas vara ur många synpunkter påkallad.

Under det att kammarkollegium tillförene såsom arvode åt adjungerade ledamöter icke föreslagit högre ersättning än motsvarande kammarråds tjänstgörings-

penningar eller 2,500 kronor för år räknat, har kollegiet nu på anförda skäl sträckt sina anspråk högre och begärt, att adjungerad ledamot måtte varda berättigad att uppbära, om han är tjänsteman i första lönegraden, en ersättning av 3,000 kronor för år räknat, om han är extra tjänsteman i kollegiet en ersättning av 5,000 kronor för år räknat och för andra fall en mot kammarråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning, allt med skyldighet för den adjungerade ledamoten att till den, som uppehåller hans tjänst, avstå de därmed förenade tjänstgöringspenningarna eller, om han innehar stadigvarande amanuensförordnande, hela amanuensarvodet.

Kommittén har intet att erinra däremot, att, om den, som anförts ett adjunktsförordnande av den mera stadigvarande beskaffenhet, varom här är fråga, är extra tjänsteman, han erhåller ett arvode av 5,000 kronor för år räknat, med skyldighet för honom att, därest han innehar stadigvarande amanuensförordnande, avstå hela amanuensarvodet. I detta hänseende torde ock principen kunna sägas redan vara erkänd därigenom att vid såväl 1915 som 1916 års riksdag arvodet för en extra ledamot, som på grund av krigshovrättsavdelningens tillkomst ansetts erforderlig inom Svea hovrätt, blivit på Kungl. Maj:ts förslag bestämt till 5,000 kronor för år.

Vad däremot angår kollegiets förslag att adjungerad ledamot, som är tjänsteman i första lönegraden, skulle, mot skyldighet att avstå egna tjänstgöringspenningar, erhålla ersättning av 3,000 kronor för år räknat, finner kommittén tillräckliga skäl icke vara anförda för att kommittén skulle i detta fall frångå vad som i enlighet med kommitténs förslag vid 1915 års riksdag bestämts såsom särskild ersättning för tiden 1 juli 1915 — 31 december 1916 till adjungerad ledamot i kammarkollegium. I fråga om adjungerad ledamot, som är tjänsteman i andra lönegraden, har kollegiet självt ej ifrågasatt annan ersättning än den som motsvarar kammarråds tjänstgöringspenningar.

Kommittén tillstyrker därför, att den ersättning, som skall utgå till adjungerad ledamot, som är ordinarie tjänsteman, vare sig denne är i första eller andra lönegraden, måtte bestämmas till belopp, motsvarande kammarråds tjänstgöringspenningar.

Upplysningsvis torde få meddelas, att förordnandena såsom adjungerade ledamöter hitintills under år 1916 uppehållits av tjänstemän i första lönegraden, med undantag för en kortare tid i början av januari, varunder ett av förordnandena innehafts av en extra tjänsteman, som frånträdde förordnandet med anledning av att han blivit kallad till sekreterare i kyrkofondskommittén.

Mot de av kollegiet föreslagna avlöningsbeloppen för extra arkivarien, extra notarierna, de till förstärkning av arbetskrafterna å advokatfiskalskontoret föreslagna extra tjänstemännen i första lönegraden samt de kvinnliga biträdena har kommittén icke funnit anledning till annan anmärkning än att avlöningen för nämnda biträden lär, i enlighet med vad som är vanligt i andra motsvarande fall, böra bestämmas till respektive 1,150 och 1,550 kronor.

Vad angår de belopp kollegiet begärt *dels* för beredande av ersättning till vikarier under den tid, de ifrågasatta extra befattningshavarna må komma att åtnjuta semester, och *dels* för bekostande av renskrivning, detta senare belopp beräknat i enlighet med vad i skrivelsen den 22 december 1915 ägt rum, torde böra erinras, att, då enligt kungl. brevet den 31 december 1915 redan anvisats för första hälften av år 1916 ett belopp av högst 2,175 kronor, för samma år skulle behöva ytter-

ligare anvisas allenast 1,275 kronor uti ifrågavarande hänseende. I övrigt har kommittén icke något att erinra mot de begärda beloppen; dock förutsätter kommittén, att i enlighet med vanliga regler arvodet för vikariat under semester för extra biträde i första graden ej utgår med högre belopp än 75 kronor, men däremot för vikariat under semester för extra biträde i andra graden utgår med 100 kronor för månad.

Vad som skall utgå såsom ersättning åt vikarier samt renskrivningskostnad torde böra anses såsom tillägg till det i avlöningsstaten för kollegiet uppförda anslaget till vikariatersättning, renskrivnings- och tryckningskostnad m. m.

I enlighet med det förestående skulle de belopp, som bliva erforderliga med anledning av de nu ifrågavarande befattningshavarnas anställande hos kollegiet, utgöras av

för år 1916, utöver vad förut anvisats:

ersättning till två adjungerade ledamöter högst	kronor	5,000
arvoden till tre extra notaries	»	5,850
arvoden till ytterligare två extra tjänstemän i första graden, avsedda för tjänstgöring å advokatfiskalskontoret	»	3,900
arvode till ett extra skrivbiträde i andra graden	»	775
arvoden till två extra skrivbiträden i första graden	»	1,150
ersättning åt vikarier, arvoden åt tillfälliga biträden samt renskrivningskostnad	»	1,275
Summa högst kronor		17,950

för år 1917:

ersättning till tre adjungerade ledamöter högst	kronor	15,000
arvode till en extra arkivarie	»	5,000
arvoden till fyra extra notaries	»	15,600
arvoden till ytterligare två extra tjänstemän i första graden, avsedda för tjänstgöring å advokatfiskalskontoret	»	7,800
arvode till ett extra skrivbiträde i andra graden	»	1,550
arvode till två extra skrivbiträden i första graden	»	2,300
ersättning åt vikarier, arvoden åt tillfälliga biträden samt renskrivningskostnad	»	4,075
Summa högst kronor		51,325

eller tillhopa högst 69,275 kronor.

På grund av det anförda får kommittén hemställa, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, för anställande hos kammarkollegium

dels för senare hälften av år 1916 av, förutom vad redan vid 1915 års riksdag är medgivet, två adjungerade ledamöter, tre extra notaries, ytterligare två extra tjänstemän i första lönegraden, avsedda för tjänstgöring å kammarkollegiets advokatfiskalskontor, ett extra skrivbiträde i andra graden och två extra skrivbiträden i första graden,

dels ock för år 1917 av tre adjungerade ledamöter, en extra arkivarie, fyra extra notaries, ytterligare två extra tjänstemän i första graden, avsedda för tjänstgöring å advokatfiskalskontoret, ett extra skrivbiträde i andra graden och två extra skrivbiträden i första graden,

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 180 häft. (Nr 205.)

på extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av högst 69,275 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av anslaget disponera högst 17,950 kronor.

Kommittén hemställer vidare att, i händelse av riksdagens bifall till nämnda förslag, Kungl. Maj:t måtte

dels, vid meddelande av förordnande för adjungerad ledamot, förklara denne berättigad att under tiden för förordnandet uppbära, om han är extra tjänsteman i kollegiet, en ersättning, för år räknat, av 5,000 kronor, och för andra fall en mot kammarråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning, med skyldighet för den adjungerade ledamoten att till den, som uppehåller hans tjänst, avstå de därmed förenade tjänstgöringspenningar eller, därest han innehar stadigvarande amanuensförordnande, hela amanuensarvodet,

dels bemyndiga kollegiet att *ej mindre* för tiden från och med den 1 juli 1916 till samma års slut förordna tre särskilda personer att vara extra notarier, två särskilda personer att vara extra tjänstemän i första graden å kollegiets advokatfiskalskontor, en person att vara extra skrivbiträde i andra graden med anställning å advokatfiskalskontoret samt två särskilda personer att vara extra skrivbiträden i första graden hos kollegiet, *än även* för år 1917 förordna särskild person att vara extra arkivarie, fyra särskilda personer att vara extra notarier, två särskilda personer att vara extra tjänstemän i första graden å advokatfiskalskontoret, en särskild person att vara extra skrivbiträde i andra graden med anställning å advokatfiskalskontoret samt två särskilda personer att vara extra skrivbiträden i första graden hos kollegiet,

dels tillerkänna nyssnämnda befattningshavare rättighet att uppbära, efter år räknat, arvoden: extra arkivarien av 5,000 kronor, därav 1,600 kronor skola anses såsom tjänstgöringspenningar, extra notarierna och extra tjänstemännen å advokatfiskalskontoret i första graden av 3,900 kronor, varav 1,500 kronor skola anses såsom tjänstgöringspenningar, med skyldighet för extra arkivarien och övriga omförmälda tjänstemän att frånträda samtliga avlöningsförmåner, som äro förenade med möjligen innehavande befattning inom kollegiet, ävensom extra skrivbiträdet i andra graden 1,550 kronor och skrivbiträdena i första graden 1,150 kronor,

dels medgiva kollegiet att, utöver vad förut därutinnan medgivits, såsom tillägg till det i ämbetsverkets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, renskrivnings- och tryckningskostnad m. m. använda ett belopp av 1,275 kronor under år 1916 och 4,075 kronor under år 1917,

dels förklara adjungerade ledamöterna, extra arkivarien, extra notarierna och de övriga extra tjänstemännen i första graden samt extra skrivbiträdena berättigade att, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjuta semester, adjungerad ledamot under en och en halv månad samt en var av övriga ifrågasvarande befattningshavare under en månad, dock att de å advokatfiskalskontoret anställda extra tjänstemännens i första graden berörda rätt inträder först år 1917.

dels ock föreskriva att ifrågasvarande befattningshavare skola vara underkastade skyldighet att iakttaga vad som i fråga om daglig arbetstid å tjänsterummet gäller för kollegiets ordinarie befattningshavare.»

Reservation
vid kommit-
téens förslag.

Vid kommitténs förslag finnes fogad en av kammarrådet, friherre von Otter avgiven reservation, däri följande anföres:

»Emot kommitténs hemställan, så vitt angår beloppet av det arvode, som bör tillkomma adjungerad ledamot, vilken är tjänsteman i första lönegraden, får jag härmed anmäla min reservation.

Där — såsom i förevarande fall är förhållandet — inom ett ämbetsverk yppar sig ett *mera stadigvarande* behov av förstärkning av arbetskrafterna inom en viss lönegrad bör — om frågan ses uteslutande ur organisatorisk synpunkt — ersättningen till den nödig befunne extra befattningshavaren bestämmas sålunda att han, mot skyldighet att avstå möjligen innehavande egna löneförmåner, erhåller ett arvode svarande mot arbetets beskaffenhet och det därmed förenade ansvar. Under förutsättning att, såsom väl undantagslöst torde vara händelsen, den extra befattningshavarens arbetsuppgifter äro lika med de ordinarie tjänstinnehavarnes i samma grad, borde alltså, vill det synas, arvodet strängt taget motsvara de för ordinarie tjänstinnehavare i graden anvisade löneförmåner med frånräknande av pensionsavgifter. Emellertid kan det ju anses skäligt att i någon mån jämkas på denna grundsats så vitt angår arvode, som är förenat med förordnande å extra befattning i tredje och måhända även andra lönegraden, isynnerhet om sådant finnes påkallat med hänsyn till den förordnades tjänstålder och erfarenhet. Denna nedsättning lär dock rättvisligen icke kunna göras större än att arvodet till sin storlek faller mellan nyssnämnda löneförmåner och löneförmånerna i närmast lägre tjänstegrad.

En alldeles särskild anledning att på berörda sätt reglera avlöningen för dem, som på grund av ett mera stadigvarande behov förordnas att uppehålla extra befattning, ligger däri, att det i regeln endast genom skyldigheten för ordinarie, som förordnas å sådan befattning, att avstå, jämte tjänstgöringspenningarna, även övriga löneförmåner, blir möjligt att till vikarie för honom erhålla person, som ägnar tjänsten sin fulla arbetskraft. Även detta vikariat är ju av stadigvarande beskaffenhet, men en anordning, varigenom vikarien åtnjöte allenast de med tjänsten förenade tjänstgöringspenningarna jämte viss del av möjligen innehavande amanuensarvode, skulle innebära att tjänstgöringsskyldighet motsvarande den som kräves av ordinarie tjänsteman ej kunde av honom fordras; och den härigenom föranledda reducering i den ordinarie arbetskraften motverkade icke obetydligt den vinst som vore avsedd att ernås genom arbetsförstärkningen.

Kammarkollegium har i sina underdåniga skrivelser den 30 september 1914 och den 30 september 1915 också i princip ställt sig på denna ståndpunkt, i det collegium yttrade att det med hänsyn till de arbetsuppgifter, som skulle tillhöra de av collegium föreslagna adjungerade ledamöterna, syntes collegium kunna föreligga tillräckliga skäl att för dem ifrågasätta arvode motsvarande exempelvis lön för tjänsteman i andra lönegraden med tillägg av kammarråds tjänstgöringspenningar, därvid den adjungerade ledamoten skulle hava att avstå egna löneförmåner.

Anledningen till att collegium emellertid i sina framställningar icke lämpade sina anspråk efter vad collegium ansåg skäligt är att söka i de anmaningar till iakttagande av sparsamhet, som collegium fått mottaga från vederbörande departementschef.

Har man då, såsom collegium i det föreliggande fallet funnit sig böra göra, frångått den principiellt riktiga ståndpunkten och, fogande sig efter tidsförhållandenas krav, slagit av på anspråk, som eljest synts kunna vara berättigade, kan det naturligtvis vara olika uppfattningar om *huru långt* på denna väg man bör låta tidsförhållandena föra sig. Collegium har för sin del i sin nu förevarande framställning

tagit så starkt intryck av det framhållna sparsamhetsbehovet, att collegium avstått från tanken att för adjunkterna begära ett arvode, som, även lågt beräknat, kunde anses motsvara uppdragets betydelse, och som gjorde dem oberoende av de egna löneförmånerna, för vilka man då kunde förskaffa sig vikarier med full tjänstgörings-skyldighet. Däremot har collegium på angivna skäl ansett sig böra för adjungerad ledamot, som är extra tjänsteman, begära ett arvode, vilket med hänsyn till att det gives åt en person, som är i början av sin tjänstemannabana, torde få anses skäligt, och har collegium därjämte sökt att förhjälpa de adjungerade ledamöter, vilka äro tjänstemän i första lönegraden, till en avlöning, som i betraktande av deras högre tjänstålder och större erfarenhet i någorlunda skälig mån närmar sig ett belopp motsvarande en adjungerad ledamots arbete och ansvar. Tillika har collegium bedömt ställningen så, att det nu föreliggande sparsamhetsbehovet utgjorde hinder för ämbetsverket att för adjungerad ledamot, som är tjänsteman i andra lönegraden, ifrågasätta arvode till högre belopp än som motsvarar kammarråds tjänstgöringspenningar.

Det må vara möjligt att man i collegii sätt att behandla denna avlöningsfråga kan spåra en viss inkonsekvens eller brist på enhetlighet; men jag önskar på det kraftigaste betona, att, där en sådan brist verkligen föreligger, den framtvingits av omständigheterna, och att för övrigt en större konsekvens i anslagsyrkandet skulle hava medfört en förhöjning i de begärda anslagen.

För närvarande föreligger icke frågan om att för omförmälda adjunkter fastställa det arvodesbelopp, som efter allmängiltiga grunder borde tillkomma dem, utan här är, om jag förstått frågan rätt, meningen att nödfallsvis jämkas på de allmängiltiga grunderna och söka efter det lägre arvodesbelopp, varmed adjunkterna med hänsyn till det föreliggande behovet av sparsamhet skäligen må anses kunna nöja sig. Vid sådant förhållande och då collegium i så väsentlig mån som skett modererat sina anspråk, synes det mig billigt att det jämförelsevis obetydliga belopp collegium begärt såsom arvodesförhöjning åt första gradens tjänsteman, som erhåller något av ifrågavarande adjunktsförordnanden, måtte ställas till collegii förfogande.

Kommittén synes för övrigt icke anse den avlöning, vartill en till adjunkt förordnad första gradens tjänsteman skulle komma med ett adjunktsarvode, som med 500 kronor överstiger kammarråds tjänstgöringspenningar, vara för hög.

Det lär icke heller med fog kunna så anses.

Med ett adjunktsarvode, motsvarande kammarråds tjänstgöringspenningar, 2,500 kronor, kommer en första gradens tjänsteman, som ej åtnjuter ålderstillägg, upp i samma avlöning, 5,000 kronor, som en till adjunkt förordnad extra tjänsteman skulle, efter vad kommittén nu tillstyrkt, erhålla — men har då att vidkännas avdrag för egen pensionering. Åtnjuter han ålderstillägg erhåller han respektive 5,500, 6,000 och 6,500 kronors avlöning. Efter avdrag av avgifter för egen pensionering utgör ersättningen alltså lägst omkring 4,900 kronor och högst omkring 6,400 kronor. Och detta för en tjänstgöring, för vilken den ordinarie tjänstinnehavaren undfår (utom ålderstillägg) 8,100 kronor eller, efter pensionsavdraget, närmare 7,800 kronor.

Vad särskilt kammarkollegium beträffar, måste, förutom det billiga i själva saken, två ytterligare omständigheter anses med styrka tala för det föreslagna högre arvodet. Dels den, att de ordinarie tjänstemän, som för närvarande inneha de ifrågavarande förordnandena, under mycket lång tid biträtt collegium såsom

adjungerade ledamöter och därför äro väl förtjänta av en förbättring i avlöningen. Dels ock företrädesvis den, att -- såsom kollegium i sin förevarande framställning erinrat -- det arbetsmått, som måste av de adjungerade ledamöterna krävas, väsentligt överstiger vad som i allmänhet kan av en tjänsteman fordras -- något som på ett alldeles särskilt sätt skärper missförhållandet mellan det av dem utförda arbetet och den därför anvisade avlöningen.

Till stöd för förslaget om ett arvode av 3,000 kronor kan för övrigt åberopas, dels att det synes fullt befogat att en adjunkt, som är tjänsteman i första lönegraden, åtnjuter bättre avlöningsförmåner än en, som är extra tjänsteman, dels ock att den skillnad, som, i händelse av bifall till kollegii förslag, skulle uppstå i avlöningsförmånerna för en adjungerad ledamot, som är extra tjänsteman, och en, som är första gradens tjänsteman, ungefär motsvarar ett ålderstillägg och således måste anses väl avvägt.

Slutligen torde få erinras därom, att enligt de för kammarkollegium gällande avlöningsvillkor tjänsteman av lägre grad skall, vid sjukdomsfall eller när det erfordras för beredande av semester, vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning, densamma, mot åtnjutande av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår. Denna bestämmelse, jämförd med föreskriften därom, att den som av sjukdom är förhindrad att sin befattning förrätta äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den som undfår ledighet för andra orsaker eller eljest är förhindrad att sköta befattningen kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt, torde få anses såsom ett uttryck för den grundsatsen att ersättningen för ett förordnande, som meddelas för längre tid eller annan anledning än nyss sagts, bör beräknas högre än till tjänstgöringspenningarna; och bör bestämmelsen skäligen föranleda till att innehavare av de av särskilda, mera stadigvarande anledningar inrättade extra befattningar böra av statsmedel erhålla, utöver tjänstgöringspenningar, ersättning motsvarande minst vad ordinarie tjänstinnehavare i graden kunde antagas böra till vikarie avstå under enahanda förhållanden.»

Behovet av den utav kammarkollegiet nu begärda förstärkningen av kollegiets arbetskrafter, vilken jämväl vunnit löneregleringskommitténs tillstyrkan, torde med all tydlighet framgå av vad i ärendet förekommit. Anslag för detta ändamål torde därför böra av riksdagen äskas, och, då jag ej mot kommitténs avstyrkande anser mig böra förorda det av ämbetsverket ifrågasatta högre arvodet åt adjungerad ledamot, som är tjänsteman i första lönegraden, biträder jag löneregleringskommitténs förslag vad angår storleken av det erforderliga anslagsbeloppet. Jämväl i övrigt ansluter jag mig till vad löneregleringskommittén föreslagit.

På grund av vad i ärendet anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, till förstärkning av arbetskrafterna hos

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 180 häft. (Nr 205.)

*Departements-
chefen.*

kammarkollegiet *dels* för senare hälften av år 1916 med, förutom vad redan vid 1915 års riksdag är medgivet, två adjungerade ledamöter, tre extra notaries, ytterligare två extra tjänstemän i första lönegraden, avsedda för tjänstgöring å kammarkollegiets advokatfiskalskontor, ett extra skrivbiträde i andra graden och två extra skrivbiträden i första graden, *dels ock* för år 1917 med tre adjungerade ledamöter, en extra arkivarie, fyra extra notaries, ytterligare två extra tjänstemän i första graden, avsedda för tjänstgöring å advokatfiskalskontoret, ett extra skrivbiträde i andra graden och två extra skrivbiträden i första graden, *på extra stat* för år 1917 under sjunde huvudtiteln bevilja ett anslag av högst 69,275 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av anslaget disponera högst 17,950 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.